

Universiteit Gent
Academiejaar 2016-2017

METHODOLOGISCHE OEFENING PHILIPPE VANDENBERG Correspondentie met Chris Yperman en Roel D'Haese

Aagje Lybeer (01005336)
Vincent Van Laeken (01409664)
Kunstwetenschappen met major beeldende kunst
Paper voor het vak Methodologie van de beeldende kunst en architectuur (Dr. Aurelie Daems)

Inhoudsopgave

I. Inleiding	3
II. Methodologie.....	3
II.1 archiefonderzoek	3
II.2 Onderzoeksvraag.....	5
III. Status Questionis	5
IV. Inhoud	6
VI.1 Biografie van de kunstenaars.....	6
VI.2 Belang van het schrijven over Philippe Vandenberg.....	8
VI. 3 Analyse van de Correspondentie	10
VI.4 motieven in Philippe Vandenberg zijn geschreven en geschilderd werk.....	12
VI.5 Besluit	14
V. Bijlagen	15
VI.Bibliografie	25

I. Inleiding

Deze paper handelt over de kunstenaar genaamd Philippe Vandenberg. Concreet wordt er een analyse gemaakt van de correspondentie tussen Philippe Vandenberg en Chris Yperman enerzijds en Philippe Vandenberg en Roel D'Haese anderzijds. Deze correspondentie is terug te vinden in het archief van de Universiteit Gent, waarin het archief dat is aangelegd door Neel Cockx een belangrijke plaats inneemt. De briefwisseling die hierin wordt gevonden bestaat voornamelijk uit postkaarten en handgeschreven brieven, hier en daar is een uitgetypte tekst terug te vinden. Naast brieven zitten er ook heel wat proza teksten in. In de correspondentie met Chris Yperman is ook heel wat poëzie terug te vinden. Op de briefwisseling werd tot nog toe geen onderzoek gedaan, dit onderzoek is dan ook voornamelijk van explorerende aard.

Eerst zal de gebruikte methodologie behandeld worden waartoe de verschillende genomen stappen duidelijk worden. Daarna wordt er dieper ingegaan op de status questionis. Op deze manier wordt gepoogd verdere onderzoekers een duidelijke stand van zaken te geven. Vervolgens worden Philippe Vandenberg, Roel D'Haese en Chris Yperman achtereenvolgens biografisch gesitueerd en wordt een analyse gemaakt van de briefwisseling. Daarna worden de geschreven teksten van de hand van Philippe Vandenberg, die terug te vinden zijn in het archief, bestudeerd. Dit alles heeft als doel te antwoorden op de onderzoeksvraag. Deze zoekt een verband tussen het geschreven werk en het beeldend werk van Philippe Vandenberg of meer concreet het zoeken naar een verband tussen de verschillende motieven in de uiteenlopende media. Tot slot wordt er geëindigd met een besluit en suggesties voor verder onderzoek.

II. Methodologie

II.1 archiefonderzoek

In dit onderdeel wordt besproken hoe er concreet te werk werd gegaan om tot documentatie te komen. Gezien het feit dat Neel Cockx van plan was een film te maken rond het leven van Philippe Vandenberg en hij reeds een groot deel van de briefwisseling tussen Vandenberg enerzijds en Roel D'Haese en Chris Yperman anderzijds had bestudeerd, werd zijn archief als startpunt genomen. Omwille van de relevantie en de betere bestudeerbaarheid van digitale documenten, werd er geopteerd om de brieven die niet in digitale versie aanwezig waren te transcriberen. Van elke map werd telkens ook een index gemaakt. De resultaten hiervan zitten in de bijlage van deze paper.

Na een eerste lezing van de brieven was het opvallend dat de correspondentie zeer eenzijdig leek. In die zin dat Vandenberg veel brieven bleek te hebben ontvangen maar er bijna geen zelf scheen te hebben geschreven. Hiertoe werd contact opgenomen met Hélène Vandenberghe, dochter van Philippe Vandenberg en bovendien beheerder van de Estate Vandenberg. Zij vond deze bevinding nogal vreemd gezien zij het gevoel had dat het eerder omgekeerd zou zijn. Vandenberg was namelijk zelf een fervent brievenschrijver. Opnieuw werd er in het archief gedoken ter controle maar tevergeefs werd nog steeds tot dezelfde conclusie gekomen. Vervolgens werd hieromtrent contact opgenomen met Neel Cockx. Hij vermoedde dat de brieven die Philippe Vandenberg bezat in het

Naast contact te hebben opgenomen met Neel Cockx werden ook de archieven van Chris Yperman en Roel D'Haese opgespoord. Dit gaf uit op het letterenhuis in Antwerpen. Zij bezitten een deel van het archief van Chris Yperman, maar ook hier was geen briefwisseling tussen Yperman en Vandenberg te vinden. Dankzij het letterenhuis werden de contactgegevens van de dochter van Yperman en D'Haese verkregen. De mogelijkheid bestaat dat zij het verdere archief bezit maar van haar werd echter nog geen wederwoord ontvangen. Na deze inspanningen dreigde het onderzoek een beetje vast te lopen. Daarom werd besloten contact op te nemen met Jesse Van Winden gezien hij voor een lange tijd intensief op het archief van Vandenberg gewerkt heeft (als in de archivering van alle documenten). Hij bevestigde de bevinding en stelde dat Philippe Vandenberg inderdaad zelf heel erg veel had geschreven maar dat zijn archief voornamelijk de antwoorden bevatten die hij van zijn correspondenten kreeg. Ook Neel Cockx meldde ondertussen dat Vandenberg waarschijnlijk enkel kladversies in zijn bezit had van zijn eigen geschreven brieven. Jesse Van Winden stelde dat het archief inderdaad vaak erg eenzijdig is maar dat dit geenszins correspondeert met de werkelijkheid. Tevens reikte hij een nieuw spoor aan, er zou namelijk een donatie gebeurd zijn van de correspondentie aan Jos Thevelin en Rob Kregting. Voor verdere informatie over dit nalatenschap verwees hij ons door naar Hélène Vandenberghe die hieromtrent een beter zicht zou kunnen geven. Daar hield het echter nog niet op. Jesse Van Winden lichtte ons ook in dat de collectiebeheerder van de Universiteit Gent, die luistert naar de naam Hendrik Defoort, de digitale versie van het archief van Thevelin en Kregting zou bezitten. Vervolgens werd dus contact opgenomen met Dhr. Defoort. Hiertoe kregen we te horen dat dit inderdaad het geval zou kunnen zijn. Het archief van de Universiteit Gent is echter zeer omvangrijk en dus zou Jesse Van Winden voor een efficiëntere werking meer gedetailleerde info moeten geven. Jammer genoeg werd er nog geen respons omtrent deze vraag ontvangen van Van Winden. Wel liet Defoort twee mappen na als aanvullingen op de correspondentie die reeds was onderzocht.

4

II.2 Onderzoeksvraag

Naast het feit dat alle brieven uit het archief van de Universiteit Gent, met betrekking tot de briefwisseling tussen Vandenberg en Yperman enerzijds en Vandenberg en D’Haese anderzijds, werden gelezen, werd ook de proza die Vandenberg neerschreef bestudeerd. Gezien niets concreet uit de briefwisseling te halen viel en er in het ijlle gestaard bleef kwam er geen onderzoeksvraag bovendien. Hiertoe werd de beslissing genomen Vandenberg zijn proza te bestuderen. In de beginfase van het onderzoek werd voornamelijk de focus gelegd op de vraag: “Wie is Philippe Vandenberg nu juist?” Door een verandering van denkpiste werd nu meer de nadruk gelegd op de periode en context waarin Vandenberg leefde. Kunstenaarsteksten omtrent deze onderwerpen werden gelezen en teksten, die een beter inzicht verschaften in de context waarin Vandenberg opereerde als kunstenaar, bestudeerd.

Met betrekking tot het verwerven van informatie over Vandenberg, werd het archief van Neel Cockx ter hand genomen aangezien het een interessant en aanzienlijk deel van zijn proza bevat. Deze proza teksten zijn terug te vinden in getranscribeerde vorm. Ook werd er een bezoek gebracht aan het atelier van Philippe Vandenberg in Molenbeek waar Hélène Vandenberghe een uitvoerige rondleiding gaf en de nodige extra informatie verschaftte. Door de combinatie van beide bronnen, respectievelijk het archief van Neel Cockx en het atelier in Molenbeek, werd duidelijk dat er heel wat motieven uit Vandenbergs geschreven werk terugkomen in zijn beeldend werk. In zeer geringe mate worden deze motieven ook terug gevonden in de brieven die Vandenberg zelf schreef. Dit onderzoek besluit dan ook hierop te focussen. Met dit onderzoek wordt er getracht na te gaan in hoeverre hetgeen Vandenberg communiceerde aan Chris Yperman en Roel D’Haese terug gevonden kan worden in enerzijds zijn schilderijen en anderzijds zijn proza.

III. Status Questionis

Rond de correspondentie van Philippe Vanderberg, Chris Yperman en Roel D’Haese werd nog geen onderzoek verricht. De enige die dit archief al gebruikt, gelezen en bestudeerd heeft is Neel Cockx. Deze man had als doel een film te maken over het leven van Philippe Vanderberg en heeft hiervoor beroep gedaan op het archief dat zich bevindt in de Universiteit Gent. Cockx werd hiertoe gecontacteerd maar liet blijken dat hij omtrent de briefwisseling tussen Vandenberg en zowel D’Haese als Yperman geen verdere relevante informatie bezat. Met dit in het achterhoofd werd het onderzoeksdomein in het begin heel open gelaten. Pas later werd er sterker gefocust op de proza die Vandenberg schreef en hoe deze zowel terug kwam in de correspondentie als in zijn werken zelf.

In de laatste weken van dit onderzoek is er nog heel wat informatie uit de bus gekomen over de plaats van eventuele privé archieven. Via een interview met Guillaume Vandenberghe – de zoon van Philippe Vandenberg - zijn er ook telefoonnummers bemachtigd van vrienden en kennissen van Philippe Vandenberg. Onder andere het telefoonnummer van Mieke D’Hondt werd via dit interview verkregen en is terug te vinden in de bijlage van deze paper. Naast Mevr. D’Hondt zou ook Dominique D’Haese de nodige info kunnen verschaffen. Verder had Philippe Vandenberg ook een zeer goede vriendin die luistert naar de naam Truusje Koffland. Zij was zeer goed bevriend met Mia D’Hondt en is via deze weg ook bevriend geraakt met Vandenberg. Haar contactgegevens werden eveneens via het interview verkregen en zijn ook te raadplegen in de bijlage. Zij heeft Vandenberg

bijgestaan zowel voor, tijdens als na de scheiding met Mieja D'Hondt. Een laatste persoon met wie contact zou kunnen worden gezocht is Maurice Wijckaert. Eveneens goede vriend van Mieja D'Hondt en Philippe Vandenberg. Op deze informatie kan verder gewerkt worden met als doel de uitbreiding van het archief dat reeds in de UGent aanwezig is. Vele brieven van Vandenberg aan Yperman en D'Haese zijn namelijk ontbrekend. Guillaume Vandenberghe deelde mee dat het zijn vaders doel was om een soort van uitwisseling met brieven te bewerkstelligen naar het voorbeeld van Vincent Van Gogh en zijn broer Theo. Dit moet in het achterhoofd gehouden worden indien hier een verdere studie naar zou gebeuren.

In een tekst die Vandenberg als basis voor een lezing aan een kunstschool in Turnhout schreef, zijnde *de 7 tochten naar het heilig graf* heeft hij het over de engel.¹ Opmerkelijk is dat hij hierin, naast tot driemaal toe te verwijzen naar de engel, een zin aanhaalt die hij ook gebruikt in een brief die hij later naar Yperman stuurt. De zin luidt als volgt: *"misschien misschien misschien is een groot machien."*² Dit illustreert dat Vandenberg op verschillende manieren met taal bezig was en deze ook ergens lijkt te herwerken. Het zou dan ook interessant zijn om na te gaan of hij andere teksten concreter gaat gebruiken in zijn werk. Tijdens het onderzoek viel namelijk op hoezeer tekst een rol speelt in zijn beeldend werk vanaf 1998. Guillaume Vandenberghe meldde dan ook dat dit een interessant parcours zou zijn om na te gaan, gezien het feit dat taal een belangrijk onderdeel van zijn werk zal uitmaken.

Vooraleer Philippe Vandenberg startte met de verwerking van Franse teksten in zijn beeldend werk, probeerde hij Nederlandstalige poëzie te schrijven. Deze werd echter uitgespuwd door de kunstwereld en leidde tot een overschildering van de Nederlandstalige teksten. Elke tekst werd bedekt onder een groot zwart vlak (Afb 14). Het lijkt dan ook relevant om na te gaan in welke mate de tekst in deze werken verband houdt met de brieven en het geschreven werk van Vandenberg. Tot slot is er ook een gevoel aanwezig dat zegt dat het onderzoek naar Chris Yperman nog niet erg uitgebreid aan bod is gekomen. Deze figuur is ook zeker het onderzoeken waard aangezien Guillaume Vandenberghe liet uitschijnen dat zij een zeer bewogen leven heeft gehad.

IV. Inhoud

VI.1 Biografie van de kunstenaars

Philippe Vandenberg

Philippe Vandenberg is een Belgisch kunstenaar geboren te Gent in 1952. Als kind had hij het niet gemakkelijk, hij groeide op in een moeilijke gezinssituatie waaruit hij probeerde te ontsnappen door het maken van tekeningen. Zelf beschrijft hij zijn kindertijd als het opgesloten zitten in een kooi.

*"Deze tafel is een kooi, ik zit in de kooi. Een kooi met gloeiheet dak en tralies van mensenbenen."*³

Op twaalfjarige leeftijd komt Vandenberg een eerste keer in contact met kunst. Het werk dat hiervoor verantwoordelijk is, is 'De kruisdraging' van Hieronymus Bosch. Dit beeld geeft hem inzicht

¹ Philippe Vandenberg, *De 7 tochten naar een heilig graf, lezing kunstschool Turnhout* (1995).

² Philippe Vandenberg, *Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, nr22*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.

³ Philippe Vandenberg, *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood* (Brugge, 1998), 5.

in de gelaagdheid die een werk kan genereren. Vandenberg voelt zich voor de eerste maal gesteund in zijn expressie van emotie via het beeld. Zijn kooi is niet langer een solitaire plek.⁴

In 1970 start Vandenberg zijn studies Kunstwetenschappen aan de Universiteit Gent. Dit combineert hij met een opleiding schilderkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Gent. Zijn universitaire studies zet Vandenberg stop in 1972. Met de opleiding schilderkunst gaat hij echter wel verder – onder leiding van Jan Burssens – deze rond hij af in 1976. Gedurende zijn opleiding speelt het naakt een belangrijke rol evenals de olieverf die hij zal gebruiken als primair medium om mee te werken. Een eerste volledige cyclus rond zijn toenmalige vrouw Véronique is het resultaat.⁵ (Afb. 1) De eerste groepstentoonstelling krijgt Vandenberg in Gent in 1978. In dit jaar begint hij les te geven aan de Academies van Brugge, Deinze en Gent. Tevens komt hij ook in contact met de kunst van Picasso, Rothko, Pollock, Kline en Ensor.⁶ 1979 is het jaar waarin Vandenberg Mieja D'Hondt leert kennen. Dit resulteert in een relatie en tevens heleboel houtskooltekeningen en een cyclus rond Mieja (Afb. 2). Deze portretten rond Mieja D'Hondt zijn geïnspireerd door Goya, Velazquez en El Greco.⁷ De periode van 1982 tot 1989 luidt een geheel nieuwe periode in het werk van Vandenberg in. Hij begint met de vernietiging van zijn vroegere figuratieve werken en schildert grote zwart-wit werken (Afb.3). In 1982 ontmoet Vandenberg Richard Foncke. Foncke zal Vandenberg een jaar later zijn eerste solo tentoonstelling geven in de Richard Foncke Gallery. De eerste solo tentoonstelling in New York vangt aan in 1986, dit leidde tot de aankoop van één van zijn werken door het Guggenheim. Gedurende dit jaar komt Vandenberg in aanraking met het werk van Philip Guston. Reeds twee jaar later in 1988 kreeg Vandenberg al een tweede solo tentoonstelling in New York.⁸ 1989 is opnieuw een keerpunt. Een psychische en emotionele crisis worden meester van Vandenberg. Dit brengt overschildering van vroegere werken teweeg met als uiteindelijk resultaat de Arafat schilderijen (Afb. 4). Deze nieuwe figuratieve werken worden door de kunstwereld uitgespuwd. Een breuk met de galerij in New York is hiervan het gevolg. De vriendschap met Roel D'Haese ontstaat in dit jaar.⁹

De scheiding met Mieja D'Hondt in 1996 maakt dat Vandenberg zijn intrek nam in zijn atelier. Tijdens deze periode maakt Vandenberg zijn zwarte schilderijen (Les Grandes noires) (Afb.5) en de woordschilderijen (Afb. 6). Het primaire medium van de olieverf wordt vervangen door aquarel (Afb.7), gouache en bloed (Afb. 8). De metafoor krijgt in prominente plaats in het oeuvre van Vandenberg. Eenvoud en fragiliteit worden sleutelwoorden in de werken die vanaf nu tot stand komen.¹⁰ De werken die Vandenberg maakt van 1996 tot 2003 zijn voornamelijk geïnspireerd op de Vlaamse primitieven met steeds een brutale voorstelling van de menselijke wreedheden (Afb. 9). Ook valt op dat de weg gebruik wordt als een telkens wederkerend motief (Ab. 10).¹¹

⁴ Vandenberg, *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood*, 8.

⁵ Flor Bex, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, en Yonah Foncé-Zimmerman., *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999* (Antwerpen: MUKHA, 1999), 207.

⁶ Ibidem, 207.

⁷ Ibidem, 208.

⁸ Ibidem, 209.

⁹ Bex et al., *Philippe Vandenberg*, 210.

¹⁰ Ibidem, 212.

¹¹ "Estate Philippe Vandenberg; about the artist," laatst geraadpleegd op 3 Mei 2017, <http://www.philippevandenberg.be/about-the-artist>.

De eerstvolgende solotentoonstelling was eentje in het MuHKA in 1999.¹² Vanaf 2003 wordt zijn werk gekenmerkt door een verwevenheid van tekst en beeld. Steeds terugkomende motieven zijn de gekleurde swastika's (Afb. 11), de weg, de stippellijn en het kwade. De expo : 'L'important c'est le kamikaze, oeuvre 2000-2006' opgesteld in het Arthur Rimbaud museum in Charleville-Mézières wekte opnieuw de interesse in zijn werk met tentoonstellingen in het MSK en New York tot gevolg. Tijdens de laatste twee jaar van zijn leven keerde Vandenberg terug naar het figuratieve. Dit is te zien in zijn laatste cyclus 'Kill them all' (Afb. 12). Op 29 Juni 2009 overleed Philippe Vandenberg.¹³

Roel D'Haese

Roel D'Haese werd geboren in 1921 te Geraardsbergen. Hij groeide op in een erudiet burgergezin waar men vasthoudend was ten opzichte van waarden en normen.¹⁴ Al snel maakt hij zich los van het ouderlijke nest en gaat hij werken als smid. Later zal hij werken als houtsnijder en religieuze beelden vervaardigen. Ook volgt hij beeldhouwlessen aan de academie van Aalst. Van 1938 tot 1942 werkt hij in het atelier van het Hoger Instituut van de Ter Kameren abdij te Brussel, waarna hij zelfstandig beeldhouwer worden.¹⁵ In April 1949 krijgt D'Haese zijn eerste solotentoonstelling in de Brusselse zaal van Lou Cosyn. Reeds vanaf dan was er veel aandacht voor het beeldhouwwerk van D'Haese.¹⁶ De Parijse galerij Claude Bernard stelt vaak zijn werken tentoon. Ook in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten worden zijn werken vaak getoond. Van hieruit was er verspreiding naar Duitsland, Nederland, Italië en zelfs de Verenigde Staten. Roel D'Haese stierf in 1996.¹⁷ (Afb. 13)

Chris Yperman

Christine Yperman werd geboren te Merksem, Antwerpen, op 11 Augustus 1935. Haar voornaamste bezigheden waren dichten en het schrijven van romans en toneelstukken. Haar eerste gedichten werden gepubliceerd in het tijdschrift De Meridiaan. Met de roman *Een heel klein scheepje* (1959) was haar echte doorbraak een feit.¹⁸ In 1971 maakte Yperman haar toneeldebuut met *Twee Dames* opgevoerd door het Brussels kamertoneel.¹⁹ Yperman was getrouwd met bovengenoemde beeldhouwer Roel D'Haese. Ze stierf op 7 oktober 2015 in Zwijnaarde.²⁰

VI.2 Belang van het schrijven over Philippe Vandenberg

Guillaume en Hélène Vandenberghe, twee kinderen van Philippe Vandenberg, duiden er nadrukkelijk op dat hun vader veel belang hechtte aan schrijven. Zoals eerder in de methodologie uiteengezet, was er aanvankelijk een andere visie hieromtrent aanwezig, gezien het feit dat vele brieven die Vandenberg ontving onbeantwoord leken. Verschillende uiteenlopende bronnen die ofwel verwantschap hadden met Vandenberg²¹ ofwel onderzoek hadden gedaan op zijn briefwisseling²²

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Jaques Meuris, *Roel D'Haese* (Brussel: N.V Uitgeverij Meddens, 1964), 14.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ "Roel D'Haese (1921-1996)," laatst geraadpleegd op 3 Mei 2017, <http://belgischekunst.be/2012/10/roel-dhaese-1921-1996/>.

¹⁸ "De Nederlandse en Vlaamse auteurs," laatst geraadpleegd op 6 mei 2017, http://www.dbnl.org/tekst/bork001nede01_01/bork001nede01_01_1482.php.

¹⁹ "Schrijversgewijs," laatst geraadpleegd op 7 mei 2017, <http://schrijversgewijs.be/schrijvers/yperman-chris/>.

²⁰ "Wikipedia, Chris Yperman," laatst geraadpleegd op 7 mei 2017, https://nl.wikipedia.org/wiki/Chris_Yperman.

²¹ Hélène & Guillaume vandenberg, april 2017.

meldden echter dat dit niet het geval was. Onder andere Neel Cockx, wiens archief als uitgangspunt werd genomen, gaf dit aan. Dit archief is, zoals Cockx zelf bevestigde, maar een deel van het grote arsenaal aan brieven die door Vandenberg werden geschreven en die hij zelf ontving. Cockx maakte als filmmaker zelf een selectie en archiveerde enkel die brieven die relevant waren voor zijn verhaal. Tot een film is het echter nooit gekomen, niet uit desinteresse, eerder uit strubbelingen met het Vlaams Audiovisueel Fonds.²³ Ook Guillaume en Hélène Vandenberghe stellen dat een groot deel van de brieven die hun vader zou geschreven hebben, zich waarschijnlijk in archieven van de ontvangers zullen bevinden. De brieven die in het archief van Philippe Vandenberg zelf vertoeven zijn veelal kladversies van de opgestuurde brieven.

Guillaume Vandenberghe liet weten dat zijn vader in de sporen van Vincent Van Gogh trachtte te treden door een briefwisseling op gang te brengen. Niet tussen hem en zijn broer zoals de Nederlander hem voorgegaan was, maar wel tussen zichzelf en Chris Yperman enerzijds en Karel Dierickx anderzijds. Het spoor van Dierickx afwandelen zou te ver leiden van de onderzoeksvraag maar toch moet er kort gemeld worden dat Guillaume Vandenberghe erop duidde dat de briefwisseling tussen zijn vader en D'Haese w  l gepubliceerd werd, dit in tegenstelling tot de correspondentie met Chris Yperman. De briefwisseling tussen Chris Yperman en Philippe Vandenberg blijkt vaak poëtisch, hetgeen past in de wens van de kunstenaar om deze te publiceren. In één van de brieven aan Chris Yperman stelt hij letterlijk zijn eigen geschiedenis te willen neerschrijven. Vandenberg leek niet te houden van kunsthistorici en ander schrijvers die zijn verhaal zouden neerpennen, hij had graag het heft in eigen handen. Een visie die volledig lijkt te passen in het verhaal dat Guillaume Vandenberghe vertelde omtrent de wil tot publicatie. Philippe Vandenberg schreef zo het volgende aan Chris Yperman:

*“Welnu, één van de redenen (daarenboven), dat ik naast het penseel ook het woord mishandel is dat ik me ergerde - en nog erger – aan wat anderen (volgende pagina) schreven/ schrijven over mijzelf, de schilder en het schilderij. En om te bezweren dat recensenten, kunsthistorici, filosofen en ander gespuis idioterie  n neerpennen over wat een schilderij is, wat een tekening betekent in mijn context, in mijn leven begon ik zelf mijn eigen litanieën & ander gescharrel te bebroeden. Alzo ben ik geruster en, au moins, s’il y a b  tise et sournoiserie, elles sont miennes ... Ik schrijf uit eigen pretentie en uit angst voor de pretentie van anderen”.*²⁴

De idee om een briefwisseling op gang te brengen, die doet denken aan deze van Vincent van Gogh met zijn broer Theo, kan ook gekoppeld worden aan de belangstelling die Philippe Vandenberg koesterde voor Van Gogh. In een lezing die Vandenberg gaf, heeft hij het over het belang van zowel de ratio als de emotie van de schilder om een kunstwerk tot stand te brengen. Een werk wordt namelijk bepaald door de manier waarop deze elementen zich ten opzichte van elkaar verhouden. Hij stelt hierover dat bepaalde schilders bijvoorbeeld meer emotioneel gaan schilderen, zoals de expressionisten, terwijl andere meer door de ratio gedreven worden, zoals conceptuele kunstenaars. Beide krachten moeten volgens Vandenberg samenwerken en de kunstenaar moet zijn totaliteit als het ware inzetten, iets wat volgens hem kunstenaars als Van Gogh en Goya doen.²⁵ Vandenberg haalt bovendien letterlijk aan werken te hebben gemaakt naar Vincent Van Gogh, met als doel zich ergens te bevrijden van hem. Hij ziet dit als het overwinnen van een gevecht. Niet door te refereren naar de kunstgeschiedenis maar door bepaalde lessen die meesters hebben getrokken te kennen en

²² Neel Cockx, april 2017.

²³ Guillaume Vandenberg, april 2017.

²⁴ Philippe Vandenberg, *Brief Vandenberg aan Yperman, nr23*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.

²⁵ Philippe Vandenberg, *Alles van waarde is weergaloos, lezing academie Antwerpen, afdeling schilderkunst* (Antwerpen: 1995).

deze eigen te maken. Hij heeft het hier niet enkel over Van Gogh uiteraard maar over alle, in zijn opzicht, grote namen van de kunstgeschiedenis, gaande van Vélasquez tot Rembrandt en Goya.²⁶ Boeken van deze kunstenaars zijn daarenboven ook terug te vinden in de bibliotheek van het atelier van Philippe Vandenberg te Molenbeek. Zijn weigerachtigheid ten opzichte van kunsthistorici schrijft hij ook neer in een tekst. *“Waarom, welke zin heeft het het sublieme in de mens en de kunst te willen analyseren? Zielige ijdelheid.”*²⁷ Hierin verklaard Vandenberg dat hij hetgeen hij tot stand brengt niet zelf kan verklaren, en dat hij er zich dan ook aan stoort dat er kunsthistorici en dergelijke zijn die dit wel trachten te doen. Een goed kunstwerk raakt je volgens Vandenberg vaak op een juist onverklaarbare wijze.

Poëzie

Naast het feit dat Philippe Vandenberg veel brieven schreef, schreef hij ook poëzie. Hij begon hier nadrukkelijk mee in 1994 en publiceerde dat jaar ook in de Witte raaf.²⁸ Deze wijze van schrijven was echter van korte duur. Door het feit dat Herman De Koninck heel wat kritiek uitte op de poëzie van Vandenberg heeft hij, volgens zijn zoon, zijn pen neergelegd. Hij is echter niet geheel gestopt met schrijven maar heeft wel een punt gezet achter de korte periode waarin hij Nederlandstalige poëzie op papier zette. Deze pijnlijke ervaring probeerde hij te verwerken in zijn beeldende kunst. We vinden zo schilderijen terug die zijn oorspronkelijke poëzie bevatten maar volledig in het zwart overschilderd zijn. Het enige wat we van het oorspronkelijke gedicht terugvinden is de aanvang en de uitloop van de letters die van onder het zwart vierkant lijken op te krullen. Deze werken dateren uit het jaar 1995. Het is vanaf het jaar 1996 dat er nadrukkelijk tekst in het werk van Philippe Vandenberg terug te vinden valt, zij het vanaf nu in het Frans.

VI. 3 Analyse van de Correspondentie

De briefwisseling tussen Philippe Vandenberg en Roel D’Haese

Daar waar de briefwisseling tussen Vandenberg en Chris Yperman veelal poëtisch van aard lijkt, zijn hiervan geen sporen te vinden in de briefwisseling tussen Vandenberg en D’Haese. De poëtische correspondentie tussen Vandenberg en Yperman past in het idee van Guillaume Vandenberghe. Hij vertelde namelijk dat Yperman een notoire verleidster was, die geheel in de geest van de jaren 70 paste en er een open relatie op nahield met haar man Roel D’Haese. Volgende fragment komt uit een brief van D’Haese aan Vandenberg - die geschreven werd op 14 maart (jaartal onbekend) - en illustreert het feit dat D’Haese en Vandenberg een goede band hadden.

*“De toon – de vriendschap – het zich niet au sérieux nemen en toch vinden dat wat ge doet toch belangrijk genoeg is om in jezelf te geloven en spijs alles toch te weten dat ge een gelukkig man zijt zolang ge moogt blijven schilderen. Bij mij is dat iets dat veel op dat van u trekt. Maar hoe ouder hoe ongeduldiger, hoe veeleisender ook, en zo kalmeer ik mijn zenuwen met vrij lange wandelingen, niet ná, maar voor het werk.”*²⁹

In dezelfde brief staat ook het volgende:

“Gisteren was ik op het verjaardagsfeest van Dominique en zegde het gedicht “Brief” van Hugo Claus. Gezien het “Brief” noemt, deed ik ook of ik het voorlas. Wat ik op het einde

²⁶ Philippe Vandenberg, *Het gevecht met de engel, gesprek met Hilde Peleman* (1984).

²⁷ Philippe Vandenberg, *over het schilderen* (1997).

²⁸ Guillaume Vandenberg, april 2017.

²⁹ Roel D’Haese, *Brief van Roel D’Haese aan Philippe vandenberg met gedicht « Brief » van Hugo Claus, geschreven op 14/3/1993, nr.12*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1426, Gent: Universiteit Gent.

vergat te doen. De mensen lachten met “de klookjes” en met het “warm water”. Ikzelf vind het uit zijn laatste bundel, wat mij het meest aanspreekt.”³⁰

Dit kan gekoppeld worden aan de opmerking die Guillaume Vandenberghe maakte, zijnde dat zijn vader opkeek naar Hugo Claus. Bovendien hebben ze ook samengewerkt.³¹ Het gedicht dat bij de brief gevoegd zat is terug te vinden in de bijlage van deze paper en illustreert een situatie waarin het vaderfiguur een problematische rol toebedeeld krijgt. Dit strookt perfect met Philippe Vandenberg niet zo’n liefdevolle relatie met zijn vader. Volledig passend in de fascinatie voor het schrijven, werd de hechte vriendschap tussen D’Haese en Vandenberg beëindigd door middel van een brief geschreven door D’Haese. Het betreft een postkaart met de quote *“Een getrouwde man heeft vele zorgen. Een ongetrouwde één meer”* op de voorzijde.

Vriend Philippe

Waarom zo’n idiote kaart? Omdat ik jouw gedrag niet kan verstaan. Toen ik jullie voor het eerst zag dat was mij eerst sortie in de wereld na het (...) van 89. Niemand kon ze iets aan doen dat zo in beeld zo sterk op hem, blijft inwerken, en dan verlaat ge mekaar. Ge moet begrijpen dat zo iets voor anderen niet kan (___), sleurt ge er dan de door nen kroone bij, en waar den lijk courage daar ge dat uit een godsdienste haalt waar ge toch niets van kent, wil ik nog wel, maar dit kan voor mij niet. Ik heb jou geen lessen te geven, maar.

Roel³²

Zoon Guillaume Vandenberghe beaamt dat na deze brief het contact tussen Vandenberg en D’Haese werd verbroken. De reden hiertoe is, zoals er te lezen valt, het gebeuren dat Philippe Vandenberg zijn toenmalige vrouw Mieja D’hondt verlaat. Het manipulatieve gedrag van Chris Yperman ligt, volgens Guillaume Vandenberghe, aan de basis hiervan. Ze zou zich hebben gemoeid met de situatie en zo niet enkel de relatie tussen Vandenberg en D’hondt hebben beëindigd maar ook de innige vriendschap tussen D’Haese en Vandenberg. Deze breuk zou Vandenberg enorm gekwetst hebben en heeft ertoe geleid dat hij geen afscheid kon nemen van D’Haese voor diens dood.³³

De briefwisseling tussen Philippe Vandenberg en Chris Yperman

Opvallend is dat de brieven veelal een gedicht bevatten. Soms een kleine “bijlage”³⁴, de andere keren langere gedichten of zelfs bundels. Een bepaalde brief bevat zelfs enkele gedichten waarbij vermeld staat “Voor Philippe Vandenberg zijn tentoonstelling in het Muhka”.³⁵ Yperman haalt meermaals haar appreciatie voor de schilderkunst van Vandenberg aan, zo schrijft ze bijvoorbeeld in een brief *« Chaque tableau que tu fois est un autre vie que tu vis , cela te fait une belle jambes. et dis moi, combien de belles jambes tus as déjà. »*³⁶ Naast appreciatie voor de kunst, komt ook de gemoedstoestand van Philippe, en van Yperman zelf, ter sprake in de briefwisseling.³⁷ Zo schrijft Yperman in een korte kaart aan Vandenberg het volgende: *“Ik stuur je hierbij een retour ticket om uit*

³⁰ Roel D’Haese, *Brief van Roel D’Haese aan Philippe vandenberg met gedicht « Brief » van Hugo Claus, geschreven op 14/3/1993, nr.12.*

³¹ Guillaume Vandenberg, april 2017.

³² Roel D’Haese, *Kaartje Een getrouwde man heeft vele zorgen. Een ongetrouwd man één meer, nr.3*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1426, Gent: Universiteit Gent.

³³ Guillaume Vandenberg, april 2017.

³⁴ Chris Yperman, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, brieven 1, 2, 6, 9, 11 en D1 HSIII 161/ 1569 brief 11, Gent: Universiteit Gent.

³⁵ Chris Yperman, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, brieven 4, 8, Gent: Universiteit Gent.

³⁶ Chris Yperman, *foto met tekst, nr.12*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.

³⁷ Chris Yperman, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1571, brieven 1, 2, Gent: Universiteit Gent.

de hel terug te komen. Het zal je wel lukken want ik weet dat je veel courage hebt.”³⁸ Verder bevatten meerdere brieven een uitnodiging van Yperman aan Vandenberg om op bezoek te komen.³⁹

Slotbeschouwingen

Opvallend is hoe in de vijf brieven die van Vandenberg ter beschikking waren, zijn poëtisch taalgebruik steeds naar voor komt. Dit past in de wens van Vandenberg om een briefwisseling op gang te brengen met publicatie als doel.⁴⁰ Jammer genoeg zou dit project, volgens Guillaume Vandenberghe, niet geslaagd zijn, hetgeen verklaard waarom er geen gepubliceerde versie terug te vinden is. Wel brachten Vandenberg en Yperman samen een boek uit, weliswaar van een geheel andere aard. Het betreft namelijk een boek waarin 18 gedichten van Yperman gekoppeld worden aan 21 tekeningen van Philippe Vandenberg. Het boek draagt de naam *la misère du jour*. (Afb.15, Afb.16, Afb. 17) Een dergelijke samenwerking had reeds eerder plaatsgevonden tussen Vandenberg en Hugo Claus in 1988. Samen gaven ze een boek uit waar Vandenberg Lithografieën maakte rond gedichten van Hugo Claus.⁴¹ Dat hij naast beeldend werk ook veel belang hechtte aan schrijven is terug te zien in de catalogus van het Muhka “de stand der dingen 1993-1995” (Afb. 18) waarin vijf poëtische tekstjes opgenomen zijn. (Afb. 19, Afb. 20)

VI.4 motieven in Philippe Vandenberg zijn geschreven en geschilderd werk

Wat een opvallend motief lijkt te zijn in zowel zijn brieven, proza als schilderkunst is de hond. Guillaume Vandenberghe haalt dan ook aan dat Philippe Vandenberg de hond ergens als *un compagnon de route* ziet. Wanneer er nader wordt gekeken naar zijn briefwisseling wordt in een brief gericht aan Yperman het volgende terug gevonden: (...) *ach, mijn Engel, mijn wenende moeder, mijn afkeurige God, misschien misschien misschien is een grote machien! En in de verte stijgt het eerste langgerekte gegap van de honden boven de sluimerende daken uit.* (...) ⁴² Ook een ander motief dat meermaals terugkeert in Vandenberg's werk, namelijk de engel, wordt hier aangehaald. In het tijdschrift Yang verklaarde hij het volgende: “*Schilderend tracht ik mijn eigen 'dead-line' te bereiken en uit te drukken. Elk geslaagd werk schuift de 'dead-line' op. Dat is evolutie. Schilderen is het gevecht met de engel; je levert een gevecht dat je niet kunt winnen maar dat je sterker maakt voor het volgende gevecht.*”⁴³ Ook in een lezing die hij gaf in 1995 aan de academie van Antwerpen schuift hij de metafoor van de engel naar voor: “*Schilderen is het gevecht met de Engel. Een gevecht met de Engel kan je niet winnen, maar het maakt je sterker voor het volgend gevecht. De Engel is de schilder zelf. Het gevecht is tegen en met jezelf. Een schilderij kan de schilder een stap verder helpen. Bepaalde schilderijen verruimen de visie van de schilder op zijn leven en de "wereld".*”⁴⁴ Hij schrijft in 1997 bovendien dat schilderen gaat om het leren omgaan met engelen en demonen⁴⁵.

In zijn tekst ‘*op weg in een kooi*’ komen de drie motieven die opvielen nog eens samen. De wortels van deze metaforen lijken reeds te zijn ontsproten in zijn jeugd. Hij schrijft over zijn vader als hondenverkoper, hoe hij zichzelf als gevangen in een kooi ziet en hoe hij de engel wilt overwinnen:

³⁸ Chris Yperman, *Brief van Chris Yperman en Philippe Vandenberg, nr 1*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1571, Gent: Universiteit Gent.

³⁹ Chris Yperman, *Kaart van Chris Yperman en Philippe Vandenberg, nr 3*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1571, Gent: Universiteit Gent.

⁴⁰ Guillaume Vandenberg, april 2014.

⁴¹ “Bibliography,” laatst geraadpleegd op 4 mei 2017, <https://www.hauserwirth.com/artists/58/philippe-vandenberg/bibliography>.

⁴² Philippe Vandenberg, *Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, nr22*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.

⁴³ Philippe Vandenberg, “Zonder titel,” *Yang, tijdschrift voor literatuur en communicatie*, (1982).

⁴⁴ Philippe Vandenberg, *Alles van waarde is weergaloos* (Antwerpen, 1995).

⁴⁵ Philippe Vandenberg, *Over het schilderen* (1997).

“De schuld en de schaamte zitten mee in de kooi, ik bedoel: de schuld en de schaamte niet in staat te zijn de kooi, de val te openen, de weg naar het paradijs vrij te maken, de engel te overwinnen. Daarom zijn schuld en schaamte twee steigers in mijn oeuvre. Ik schilder wat ik in de kooi vindt: namelijk mijn onvermogen en mijn fragiliteit.(...) Schilderen is het gevecht met de engel. Ondanks dat het gevecht mij steeds sterker maakt, kan ik het niet halen van de Engel. Het is natuurlijk het gevecht om het onhaalbare schilderij, de onhaalbare perfectie, de herbetreding van het paradijs.”⁴⁶

Vandenberg heeft het dan zelf ook over het belang van metaforen in zijn werk. Hij stelt letterlijk dat:

“(…)metaforen wachten op mijn weg. Ik moet ze opmerken. Ze melden zich aan. Ik moet attent blijven. Lucide. Ik zie iets gebeuren: een hond bijt een man, een moeder kust een kind. Ik wandel door een landschap: er worden vuren gestookt in de velden, een wolk verduistert de zon. En ik, weet: dit is iets, dit moet ik vasthouden. Mijn ziel is een voorraadkamer, een geheugen. Later kan ik dat gebeuren gebruiken om een werk te lokken, niet om het gebeuren zelf, maar als een metafoor voor de werkelijkheid, wanneer nood het schilderij zal brengen.”⁴⁷

Het motief van de hond komt zoals gesteld terug in verschillende media. Hij schreef zo zelf een tekst over het schilderproces en verwijst hierbij meermaals naar de hond in combinatie met lafheid, en zegt onder meer het volgende:

“Het werk blijft onaf, en toch beëindigd en toch soms oneindig. Maar wat betekenen voor ons principes als oneindigheid, een fantasie, een hunkering, wat science fiction. Wij zijn honden en met de staart om onze aars gespannen, tot diep tussen onze poten tonen wij met gekromde, geslagen rug onze tanden; onze tanden soms vlijmscherp en flitsend in het licht; soms rottend en zwart, amper te ontwaren in de diep stinkende holte van onze muilen”.⁴⁸

“Tuons le chien aujourd’hui”,⁴⁹ is de titel van een tekst en eveneens een zin die terug wordt gevonden in zijn beeldend werk. Wanneer er naar de brieven wordt gekeken die Vandenberg schreef naar Yperman vermeldt hij ook weer de hond. Zo schrijft hij in 1996 *“Ik, ik zal u eens vertellen, zie, hoe ja het komt dat à force d’être traité de chien de man honds wordt en zijn hondekop schuddend woest en kwaad de etter uit zijn oren schudt en slaat.”⁵⁰* In dezelfde brief aan Chris Yperman heeft hij het over haat en hoe deze gemeden moet worden. Opnieuw treedt hierbij een verwijzing naar de hond op de voorgrond:

De haat, de eerstgeborene van l'angoisse, is de tragische vriend, de compagnon de la méchante die het altijd verkerft, van wie men denkt te houden, maar die men moet mijden (...) Ach de haat (...) mijn siamese wederhelft met de gele ogen die - ijskoud en trager - moordt wijl de tranen mijn gelaat wassen (of is het wat toevallige regen?). Zo geweldig, zo intens, zo misdadig dat mijn wereld tot stilstand stopt en ja zelfs de haat is mijn broeder, mijn hoeder, mijn zwarte hond en zonder hem zal geen liefde bloeien.⁵¹

⁴⁶ Philippe Vandenberg, *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood* (Brugge, 1998), 5.

⁴⁷ Philippe Vandenberg, *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood* (Brugge, 1998).

⁴⁸ Philippe Vandenberg, *Over het schilderen* (1991).

⁴⁹ Philippe Vandenberg, *Tuons le chien aujourd’hui*, 2009.

⁵⁰ Philippe Vandenberg, *Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, nr20*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.

⁵¹ Philippe Vandenberg, *Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, nr20*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.

VI.5 Besluit

Het archief onderzoek ging niet zonder slag of stoot. Aanvankelijk werd er namelijk niet veel relevante info gevonden en liep het onderzoek een beetje vast. Er werd onderzoek verricht naar de correspondentie tussen Vandenberg en Yperman en respectievelijk naar de correspondentie tussen Vandenberg en D'Haese. Deze correspondentie bevatte echter niet erg veel relevante al dan niet interessante info. Verschillende archieven, naast dat van de Universiteit Gent, werden geraadpleegd maar ook dit bracht niet op wat ervan werd gehoopt. Zo werd beslist de focus te verleggen naar de teksten en de poëzie die werd geschreven door Vandenberg. Dit werd in verband gebracht met het beeldend werk van Vandenberg.

Betreffende dit onderzoek kan er geconcludeerd worden dat er wel degelijk een verband te vinden is tussen zowel de briefwisseling en de geschreven teksten als het beeldend werk van Philippe Vandenberg. Voornamelijk de briefwisseling met Chris Yperman leverde hiertoe inzichten op. De correspondentie tussen Vandenberg en D'Haese was echter minder relevant. Kijkend naar de kunstwerken van Vandenberg werd ontdekt dat onder andere het motief van de hond, de kooi en de engel terugkeren. Deze werden ook teruggevonden in de briefwisseling met Yperman in de tweede helft van de jaren 90. Verder wees het onderzoek uit dat de briefwisseling met Yperman erg verschillend was met deze van D'Haese. Waar die met Yperman veelal Poëtisch van aard was, bleek deze met D'Haese minder literair en dus eerder alledaags. Daarnaast had Vandenberg de wens om een briefwisseling tot stand te brengen naar het voorbeeld van Vincent Van Gogh. Deze trachtte hij te bewerkstelligen tussen zichzelf en Chris Yperman enerzijds en zichzelf en Karel Dierickx anderzijds. Dit was een verwijzing naar de belangstelling die Vandenberg koesterde voor Van Gogh. Ook wenste Vandenberg, door dit te doen, zijn eigen geschiedenis te schrijven aangezien zijn beeld over kunsthistorici niet erg positief was.

Naast antwoorden werden ook veel nieuwe vragen opgeroepen gedurende dit onderzoek. Zo werden onder andere vele contactgegevens verzameld van vrienden van Philippe Vandenberg. Deze mensen zouden gecontacteerd kunnen worden met als doel het verder aanvullen van het archief dat reeds in de Universiteit Gent aanwezig is. Het gaat onder meer om Mieja D'Hondt, Maurice Wijckaert, Truusje Koffland en Dominique D'Haese. Een andere piste die zou kunnen worden onderzocht is het gegeven dat Vandenberg eerst Nederlandstalig tekst gebruikte en later pas het Frans. Alle Nederlandstalige tekst werd met zwarte vlakken overschilderd doordat er vanuit de kunstwereld geen waardering kwam. Het lijkt dan ook relevant om na te gaan in welke mate de tekst in deze werken verband houdt met zijn brieven en geschreven werk. Deze suggesties voor nieuw onderzoek zijn uitgebreid terug te vinden in de paragraaf status questionis.

V. Bijlagen

Afb 1 : Dubbelportret van Véronique, olie op doek, 160x150cm, 1976 uit: Bex, Flor, Lieve Fonckelaporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999, 206.

Afb. 2: Nu Debout, houtskool, 100 x 73,5 cm, 1980 <http://www.artnet.com/artists/philippe-vandenberg/nu-debout-eTr6gMPvzd9EbDlf4qjGbA2>

Afb. 3 : Le combat, olie op doek, 200x250 cm, 1983

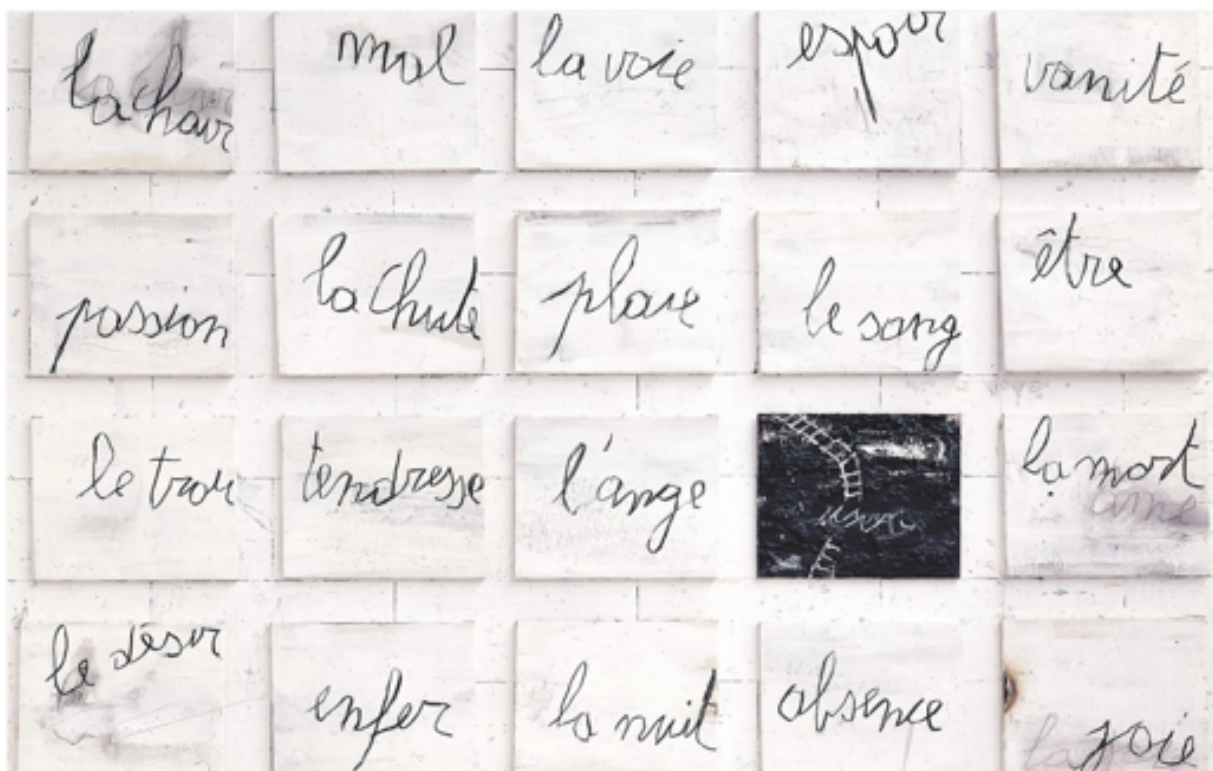
<http://www.artnet.com/WebServices/images/II00526IIldvM5GFgBPECfDrCWvaHBOczKBE/philippe-vandenberg-le-combat.jpg>.

Afb. 4 : Zonder titel (Arafat #01), 50x40 cm, 1990 <http://www.philippevandenberg.be/portfolio-book/b>

Afb 5 : Grande Noire I, 200x200 cm, 1992-1995 <http://www.philippevandenbergh.be/portfolio-book/b>

Afb.6 : Over de val van de engel, houtskool + acryl op doek – olie op paneel, ensemble 20x (40x50 cm), 1993-1996 uit: Bex, Flor, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999 , 57.

Afb 7: zonder titel (uit: les carnets de Malle, 1997), aquarel en potlood op papier, 42x59,4 cm, 1997 uit: Bex, Flor, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999, 99.

Afb. 8 : De lach, bloed op katoen + houtskool op kalkpapier, 200x200 cm, 1996 uit: Bex, Flor, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999, 63.

Afb 9 : La faim de l'âne, la fin de l'âme (diptiek), olie en pastel op doek, 2x (200x200 cm), 1999 uit: Bex, Flor, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999, 199.

Afb. 10 : L'abîme, olie op doek, 200x200 cm, 1997 uit Bex, Flor, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999, 121.

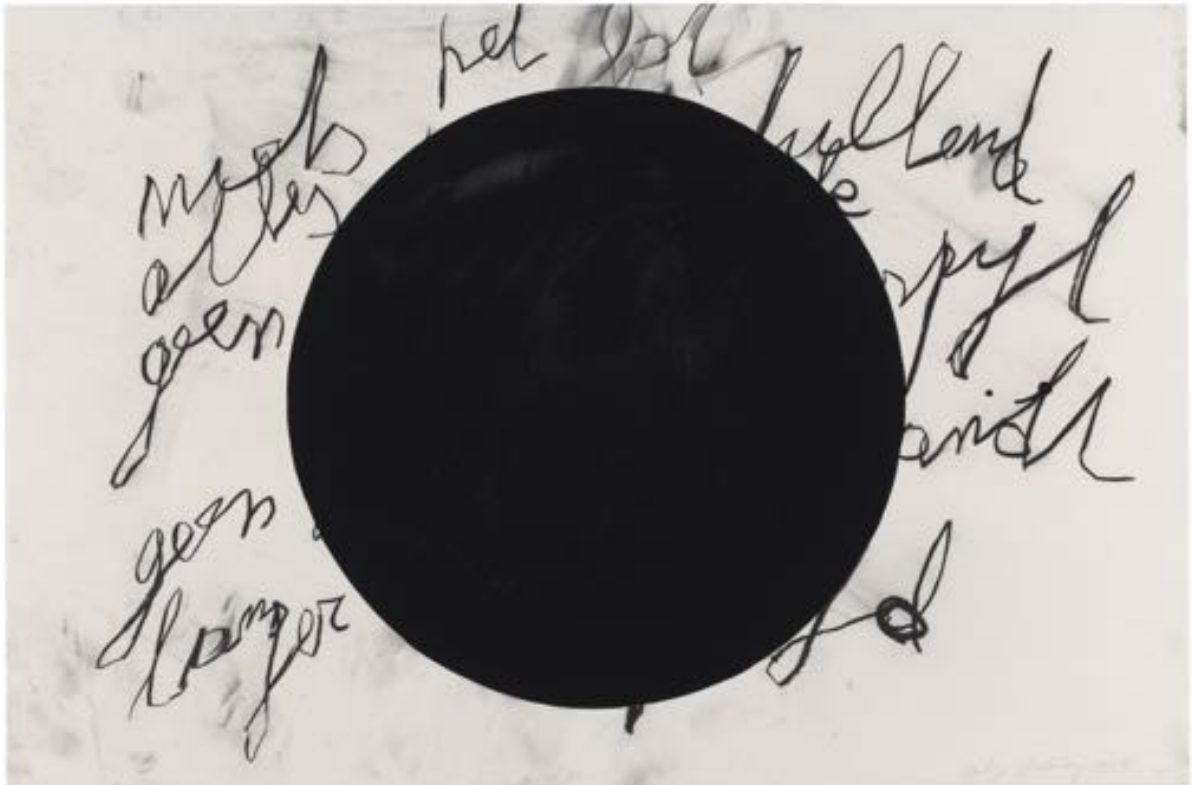
Afb. 11 : L'Immaculée – the Immaculate, 210x195 cm, 2004 ,
<http://www.philippevandenberg.be/portfolio-book/b>

Afb. 12 : Kill them all, 210 x200 cm, 2005-2008, <http://www.philippevandenberg.be/portfolio-book/b>

Afb: 13 : The Song of Evil, brons, 227x87x273 cm, 1964,
<http://www.kmska.be/nl/collectie/highlights/TheSongofEvil.html>

Afb. 14 : verkregen via digitaal bestand Guillaume Vandenberghe

Afb. 15: La misère du jour, 1998, verkregen via digitaal bestand Guillaume Vandenberghe

Afb. 16: La misère du jour, 1998, verkregen via digitaal bestand Guillaume Vandenberghe

Afb. 17: La misère du jour, 1998, verkregen via digitaal bestand Guillaume Vandenberghe

Afb 18: De Stand der Dingen, 1993-1995, verkregen via digitaal bestand Guillaume Vandenberghe

VI. Bibliografie

- Vandenberg, Philippe. *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood*. Brugge: 1998.
- Bex, Flor, Lieve Foncke-Laporte, Lieven Van Den Abeele, and Yonah Foncé-Zimmerman. *Philippe Vandenberg: Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUKHA, 1999.
- "Estate Philippe Vandenberg; about the artist." Laatst geraadpleegd op 3 Mei 2017.
<http://www.philippevandenberg.be/about-the-artist>.
- Meuris, Jaques. *Roel D'Haese*. Brussel: N.V Uitgeverij Meddens, 1964.
- "Roel D'Haese (1921-1996)." Laatst geraadpleegd op 3 Mei 2017.
<http://belgischekunst.be/2012/10/roel-dhaese-1921-1996/>.
- "De Nederlandse en Vlaamse auteurs." Laatst geraadpleegd op 6 mei 2017.
http://www.dbnl.org/tekst/bork001nede01_01/bork001nede01_01_1482.php.
- "Schrijversgewijs." Laatst geraadpleegd op 7 mei 2017.
<http://schrijversgewijs.be/schrijvers/yperman-chris/>.
- "Wikipedia, Chris Yperman." Laatst geraadpleegd op 7 mei 2017.
https://nl.wikipedia.org/wiki/Chris_Yperman.
- Vandenberg, Philippe. *Black a garden for St. John's Millbrook*. Gent: croxhapox, 2008.
- Minne, Florent. *De kruisigingen: een typologische doorsnede van het werk van Philippe Vandenberg*. Gent: Cultureel Comité Sint-Amandsberg, 1993.

Brieven uit archief Universiteit Gent

- Chris Yperman, *Witte enveloppe met foto liggend naakt en tekst*, nr.11, D1 HSIII 161/ 1569, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Nieuwjaarskaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg*, nr.1, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg met foto kat*, nr.2, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Brief Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in paarse omslag met gedichten voor tentoonstelling*, nr.4, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *postkaartje van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg uit Middelkerke*, nr.6, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg met zwart wit foto en gedichten in paarse enveloppe*, nr.8, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Twee kaartjes van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg*, nr.9, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Enveloppe met tekst en gedicht*, nr.11, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *foto met tekst*, nr.12, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1570, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Brief van Chris Yperman en Philippe Vandenberg, nr 1*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1571, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Kaart van Chris Yperman en Philippe Vandenberg, nr 2*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1571, Gent: Universiteit Gent.
- Chris Yperman, *Kaart van Chris Yperman en Philippe Vandenberg, nr 3*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/ 1571, Gent: Universiteit Gent.
- Philippe Vandenberg, *Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, nr20*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.
- Philippe Vandenberg, *Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, nr22*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.
- Philippe Vandenberg, *Brief Vandenberg aan Yperman, nr23*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1569, Gent: Universiteit Gent.

Roel D'Haese, *Brief van Roel D'Haese aan Philippe vandenbergh met gedicht « Brief » van Hugo Claus, geschreven op 14/3/1993, nr.12*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1426, Gent: Universiteit Gent.

Roel D'Haese, *Kaartje Een getrouwde man heeft vele zorgen. Een ongetrouwd man één meer, nr.3*, Collectie Universiteit Gent, D1 HSIII 161/1426, Gent: Universiteit Gent.

Teksten uit archief Universiteit Gent

Philippe Vandenberg, *Alles van waarde is weergaloos, lezing academie Antwerpen, afdeling schilderkunst* (Antwerpen: 1995).

Philippe Vandenberg, *Het gevecht met de engel, gesprek met Hilde Peleman* (1984).

Philippe Vandenberg, *over het schilderen* (1997).

Philippe Vandenberg, *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood* (Brugge, 1998).

Philippe Vandenberg, *Over het schilderen* (1991).

Philippe Vandenberg, *Tuons le chien aujourd'hui* (2009).

Philippe Vandenberg, *De 7 tochten naar een heilig graf, lezing kunstschool Turnhout* (1995).

Gesprekken

Hélène Vandenberghe, maart 2017.

Guillaume Vandenberghe, april 2017.

Gepubliceerde teksten

Philippe Vandenberg, "Zonder titel," *Yang, tijdschrift voor literatuur en communicatie*, (1982).

Bijlage 1: Interessante Contactgegevens voor verder onderzoek:

- Mieja D'Hondt : 0485317677
- Truusje Koffland : 0031206739571 ; 0031681475381
- Dominique D'Haese: 092365308
- Jesse Van Winden : jesse.Vanwinden@Ugent.be

Bijlage 2: Transcriptie briefwisseling Roel D'Haese en Philippe Vandenberg, D1 HSIII 161/1426. (Neel Cockx 122, 475)

1. Doodskaartje van Roel D'Haese, 21/05/96.
2. Uitnodiging voor 'galerie Claude Bernard' (Parijs).
3. Kaartje ' « Een getrouwde man heeft vele zorgen. Een ongetrouwd man één meer. » van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg.
4. Brief van Philippe Vandenberg aan Roel D'Haese, deel van het archief van Neel Cockx.
5. Kaartje van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg 5/1/1995 ; Peche merle : 85/100 II.
6. Kaartje van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geen tekst, 11/2/94.
7. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 07/04/94.
8. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 27/01/94, Nieuwpoort.
9. Brief van Philippe Vandenberg aan Roel D'Haese, deel van het archief van Neel Cockx.
10. Brief van Roel D'haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 27/09/93.
11. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 22/12/93.
12. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 14/3/93 met gedicht « Brief » van Hugo Claus.
13. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 7/01/92.
14. Kaartje van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg met zwart wit foto, 18/03/93.
15. Brief van Roel D'Haese aan Philippe vandenberg, geschreven op 15/05/92.
16. Telegram van Roel D'Haese aan Philippe vandenberg 09/11/90.
17. Brief van Roel D'haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 26/01/90.

3. Kaartje ' « Een getrouwde man heeft vele zorgen. Een ongetrouwd man één meer. » van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg.

Een getrouwde man heeft vele zorgen.
Een ongetrouwde één meer.

Vriend Philippe

Waarom zo'n idiote kaart? Omdat ik jouw gedrag niet kan verstaan. Toen ik jullie voor het eerst zag dat was mij eerst sortie in de wereld na het (...) van 89. Niemand kon ze iets aan doen dat zo in beeld zo sterk op hem, blijft inwerken, en dan verlaat ge mekaar. Ge moet begrijpen dat zoiets voor anderen niet kan (en ... comble de connerie?), sleurt ge er dan de door nen kroone bij, en waar den lijk courage daar ge dat uit een godsdienste haalt waar ge toch niets van kent, wil ik nog wel, maar dit kan voor mij niet. Ik heb jou geen lessen te geven, maar.

Roel

4. Brief van Philippe Vandenberg aan Roel D'Haese, deel van het archief van Neel Cockx

Mijn beste Roel

Ik ben blij altijd blij dat het weer lente wordt.

~~t.t.z ik ben altijd verheugd op het weer(?) daarmee sluipt ook iets nieuw in wat ik maak. Wat het is weet ik niet ik kan het niet goed duiden maar ik weet gewoon dat het er is en dat het altijd dat het nieuwe hoop~~

Ik hoop dat het er voor jou ook is al is het maar een minimale verandering in het licht

~~Ik hou van je~~

Ge zijt me heel dierbaar

Philippe

5. Kaartje van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg 5/1/1995 ; Peche merle : 85/100 II.

Philippe. Gij zijt de laatste. Ik moet dat natuurlijk niet zegge,. Ge zou het niet eens geweten hebben. Ik ben een beetje beschaamd dat het zo donker is. Ik ben altijd een beetje beschaamd wanneer ik toon wat ik gemaakt heb. Artiesten zijn zo schijnt het.

Roel.

7. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 07/04/94

7 April 94

Vriend Philippe –

Un vrai morceau d'authologie, la lettre – Ik antwoord, met-een om niet te moeten nadenken. De moeilijkste brieven, zijn diegene waar men niet meteen op antwoordt. Eerst die jongen met zijn koemest sculpturen die zich verhangt – ca c'est ou la réalité dépasse la fiction. Ooit las ik van een Amerikaan een boek waarin een man, Henry genaamd om de zoveel tijd van manier van schilderen verandert, dat gaat van verftechnieken tot (...) en om te eindigen maakt hij een boot, maar om er niet te moeten mee varen, krijgt die ook allerlei gedaantes. Daar denk ik dus aan wanneer iemand ertoe over gaat sculptuur te maken in koei-mest. Mia was daar zeer door geboeid. En dan gaat die man zich verhangen. Er moet een verband bestaan tussen de materie waarin hij bezig was en het einde dat hij zichzelf bezorgde – denk ik – maar ik ben geen deskundige op dat gebied. Hij moet het wel ontzettend moeilijk gehad hebben. Arme jongen. Het goede nieuws ook met-één in dezelfde brief. De vorige was hieromtrent ook niet mis. Een tijd vond ik dat ik er iets moest zien aan te doen. Maar jou (van Gent ?) heeft het zelf bijgepast. Prachtig doek. Wat er allemaal kan gebeuren. Hij gaat in de CVP en dan doet hij ook dit. Misschien is het zijn Christelijke levensvisie die hem dat ingeeft? Zelf weet ik niet wat ik daarbij moet denken. Gistere, was het zo'n schoon weer en was ik de hele dag druk doende met zaag en vijl en soudure in brons. Ik was doodop en gelukkig sliep ik er goed van. Vanmorgen vond ik het allemaal niet zo ... en dan ben ik maar langs de sluizen rond gegaan – in de regen – all the best

Roel.

8. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 27/01/94, Nieuwpoort.

Nieuwpoort 27/1/1994

Philiefs. Merci voor de kaart uit Gordes en Welkom in het lelijkste land van west Europa/ De kaart vind ik wel schoon maar er zijn er nog schoner, misschien niet toen ge deze kocht en het bijzonderste is altijd dat ge aan de anderen denkt en hen dat ook ong zegt op de koop toe. In uw geval moet ik aan Leroy denken. Die vindt Bosch zo prachtig. Dan denk ik altijd dat hij daar mee in zijn binnenste rond loopt, hoe rijmt hij dat dan aaneen met wat hij schildert? Voor de rest heb ik een blauwe nagel gelopen aan mijn rechter grote teen. Dat zweert ook een beetje al meer dan een week en nu moet ik antibiotica slikken. Ge ziet, zo gezond is lopen ook niet – en gevaarlijk ook al – vooral met te kleinen schoenen. Niet t egeloven hoe stom een mens zich kan gedragen. Enfin. Zo moeten we dan versleten worden gelijk de volksmond zegt. Roel.

9. Brief van Philippe Vandenberg aan Roel D'Haese, deel van het archief van Neels Cockx.

Beste Roel,

Ik ben blij dat de sneeuw weg is en de lente weer wat meer naleg(?) is.

Hoe wit de sneeuw ook is, ze verduistert mijn atelier en dus alles wat ik te doen heb.

Trouwens zoals al het mooie dat uit de hemel valt, de mensen maken er gauw een vreselijke drets van . .

In deze donkere dagen herlees ik het evangelie en weer ben ik er enorm door getroffen. Vooral de bergrede ~~klinkt als een zweepslag en is is~~ een zweepslag voor het scharrelend mensdom van alle tijden. ~~De beelden die er gebruikt zijn gebruikte beelden zijn zo~~

De beelden die Christus gebruikte en zijn parabels hebben mij altijd ~~enorm~~ gefascineerd.

10. Brief van Roel D'haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 27/09/93.

Nieuwpoort 27. Sept. 93

Vriend Philippe

Gezichten. Dat hebben wok ongeveer verleerd - totaal. Voor zover we dat ooit gekund hebben.

Ergens zijt hij moediger en radicale. Ik zelf heb wel; en dat al lang; allusies gemaakt naar bestaande gezichten en grote bewondering gehad voor David Levine sinds heel lang. Toen ik hem dan eindelijk leerde kennen zag ik dat het ogenschijnlijk groot gemak waarmee hij die tekeningen uit zijn mouw schudt, de vrucht is van jarenlange dagelijkse oefening naar de natuur. Hij houdt een soort avondschoon waar hijzelf zit mee te tekenen. Het is mij wel een paar keer gebeurd een portret te maken. In klei en ook in was, maar de laatste jaren liet ik die kelk aan mij voorbij gaan. Ge moet er ook plezier in vinden. Zoals in het wandelen in de regen – misschien leer ik dat nog. Dat van in de regen, dat doe ik al, met plezier - waarom zou het andere niet kunnen?

Het beste

Roel

11. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 22/12/93.

Nieuwpoort 22.12.93

Cher ami Philippe. Je n'vais pas faire l'infure de repondre à ta lettre du 15. Tout le monde doit mourir. C'est a dire que nous ne pouvons durer qu'au certain temps. Le peintres , comme les autres. Vincent V.G. lui trouvait que ça durait trop longtemps et il a précipité la chose de façon révoltante. Enfin on ne fait pas tout de façon parfaite. Il avait déjà commencé à faire le (cloun?) avec (cettoreille?).

En peinture, je ne conais pas les chemins buissonniers. En sculpture il y en a des pas. Pour le moment je cherche à trouver, comment faire pour conaitre l'épaisseur des cires que je donne a couler. Dont qu'elle laisse passer la lumière d'une ampoule Hallogène il y a moins de 3mm. Mais il faut avoir au moins 1 mm d'épaissir en +. Alors – j'ai cherché du coté des ultrasons – mais cela ne marche qui avec des matières non composées – comme mes cires sont constituées de couches de cire et de (ombrie?). cela ne peut marcher. Mais je cherche tout jours – tout en travaillant comme si j'étais sculpteur – je marche aussi. Autant , et même davantage quequand il fesait beau. Je prends même, plaisir au vent et à la pluie. Surtout quandf ils ne sont pas ensemble : ce qui est rare ces jours ci. Le travaille à une grande figure, mais sans trop me l'avouer. Je fais les morceaux à assembler, plus grands que par le passé. Les jours sont trop courts. Surtout que je fasse/passe deux heures à marcher. La nuit j'ai beaucoup de mal à ne pas écouter la pluie. Je dors mal et ne veux pas tenir éveillée Chris. Alors quoi faire d'autre. Mais j'ai une mine splendide. Tout le monde me le dit. Roel.

12. Brief van Roel D'Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 14/3/93 met gedicht « Brief » van Hugo Claus.

14 maart al

Vriend Philippe

Wat doet een beeldhouwer wanneer hij zich gelijk vandaag, gelukkig moe van het wandelen, dubbel gelukkig van het schoon licht, de bedenking maakt dat hij absoluut moet antwoorden op de schone brief die hij nu de voorbije week mocht ontvangen – aan zijn tafel zitten en voortdoen n was en danken dat hij straks zal schrijven – wanneer het licht weg is en hij toch niet naar “7sur7” zal kijken. Ik wil eerst jou brief herlezen om te weten wat mij zo’n plezier deedt. De toon – de vriendschap – het zich niet au serieux nemen en toch vinden dat wat ge doet toch belangrijk genoeg is om in jezelf te geloven en spijs alles toch te weten dat ge een gelukkig man zijt zolang ge moogt blijven schilderen. Bij mij is dat iets dat veel op dat van u trekt. Maar hoe ouder hoe ongeduldiger, hoe veeleisender ook, en zo kalmeer ik mijn zenuwen met vrij lange wandelingen, niet ná, maar voor het werk. Met altijd het gevoel dat er mirakels staan te gebeuren en dat ik ze niet zal zien en dat ik het zal verknoeien. Gisteren wa sik op het verjaardagsfeest van Dominique en zegde het gedicht “Brief” van Hugo Claus. Gezien het “Brief” noemt, deed ik ook of ik het voorlas. Wat ik op het einde vergat te doen. De mensen lachten met “de klootjes” en met het “warm water”. Ikzelf vind het uit zijn laatste bundel, wat mij het meest aanspreekt. Veel liefs ook van Chris. Roel.

Brief

Vaader, staat gij in de keuken
als gij dit briefke leest
of zit gij in ’t kaffee, gij, liegebeest.
Het is hier maar een raar logement,
wij eten salaad van raapesreken.
Vaader, gaat gij noch lang met onze voeten spelen?
Uit de kraan komt hier bruin water
maar dat komt goed, beeter, later.
Maar het stinkt hier wel naar doode mensen.
Mijn voet doet zeer,
ik loop al mankend naar school.
Ik ken de vier Jaargetijden, alle vier, op muziek.
Kent gij het oei-oei vogeltje,
het heeft korte pootjes en het zegt oei oei
omdat het over de vloer sleept met zijn klootjes.
Vaader, wij zien hier zwarte sneeuw.
Van warm water kunnen wij niet leven.
Schrijf dat gij ons noch bemind, Papa
of anders gaan Mama en ik naar Amerika.

13. Brief van Roel D’Haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 7/01/92.

Nieuwpoort 7.1.92

Vriend Philippe.

Met nieuwjaar rinkelde de telefoon, maar niemand nam de hoorn op. Zo bleven de nieuwjaarswensen in de draad zitten. Dominique vertelde mij dat jij toen in Gardes was – gardes – dat is lang geleden, meer dan 30 jaar. We waren met zijn zessen en twee ervan zijn al niet meer van deze wereld – maar je kent ze toch niet- met mijn beste wensen. Roel –

Er is al weer meer licht in de lucht. Dat wil zeggen dat het jaar echt voorbij is maar er komt geen zou – anders zou ik gelukkig zijn van de schone dagen zonder mensen. Weldra zijn ze daar weer gelukkig maar dat we groot wonen en de mensen van niet te dicht moeten zien en – horen -

14. Kaartje van Roel D’Haese aan Philippe Vandenberg met zwart wit foto, 18/03/93.

Vriend Philippe – Un air de famille , met mijzelf toen ik gelijk lous was of iets ouder, maar daarmee kreeg ik een smaller gezicht. Dat kan natuurlijk nu niemand meer merken – maar ik zie het een beetje alsof het een foto van mezelf zou kunnen zijn – Ik wou je dat allemaal vertellen op het moment dat ik de kaart zag – alsof je naast me zoudt gestaan hebben, maar ik had zelfs je adres niet. Daar in Parijs – Het enige wat ik zag boeken en post-kaarten. Voor de rest heb ik de moed niet .
Het beste en groetjes – Roel.

15. Brief van Roel D’Haese aan Philippe vandenbergh, geschreven op 15/05/92.

Nieuwpoort- 15-5-92

Philippe – Uw vernissage bij Fonke is zeker al lang voorbij. Zeggen dat ik zou gekomen zijn. Zo ver ben ik nog niet – maar ik zie er toch naar uit u hier n de Westhoek terug te zien – Intussen zijn we weer een jaartje ouder geworden. Met mij gaat het eerder anders – k word weer jonger op een manier – mijn krachten keren eerder terug waar ze – op mijn leeftijd – normaal afnemen. Eergisteren bracht Lastek mijn nieuwe las (post?). Geen lastek maar een 303 Morelisse. Die van Lastek zijn oranje die van Morselisse is blauw. Eerder hemelsblauw. Het is toch aangenaam als je daar altijd op moet kijken op iets dat ge lelijk vindt. Hij gaat prachtig – hij heeft een potentiometer op de toorts. Dat wil zeggen dat dat ge onder het lassen, van stroom kunt verminderen of vermeerderen daar met één vinger aan een wielte te draaien. Na 30 jaar werken met dat museumstuk van Brown Boverly lijkt dit wel een droom. All the best?
Roel.

17. Brief van Roel D’haese aan Philippe Vandenberg, geschreven op 26/01/90.

26.1.90

Vriend Philippe

* _____

Dat is om te laten zien dat ik nog leef, en ook nog bezig ben met wat anders dan met de dagelijkse pillen en kliniekbezoeken.

Maar het gaat goed – met de dag beter – en in mei zal ik er waarschijnlijk van af zijn. Met mijn rechterarm kan ik niet veel doen. Dat komt omdat ik er te veel van gevraagd heb – tendinitis met gedeeltelijk spierverlamming – (excusez du feu) maar ook dat gaat al veel beter. Vooral sinds ik weet dat het geen gevolg is van de ondergane operatie – van werk is dan nog geen sprake – Wanneer ik wandel moet ik mijn arm dragen in een riem. En ik kan wel schrijven b.v. omdat dan heel de voorarm gesteund is – Ook lees ik veel – mensen zie ik niet veel – Ik ben daar ergens nog te flut voor – maar moest je langs hier passeren zou ik u met veel plezier zien.

Uw Roel D’Haese

* Nie iets te zeggen heeft, met zijn muil open

Bijlage 3: Transcriptie briefwisseling Chris Yperman en Philippe Vandenberg, D1 HSIII 161/1569.

1. Brief Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, 11/10/97.
2. Paarse kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, gevouwen met zwart-wit foto 13/07/97.
3. Postkaart Ensor van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, 12/11/98.
4. Paarse enveloppe van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (gedicht Chris Yperman en zwart-wit foto met tekst) 25/11/98.
5. Postkaart Piazza Amerina van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg 18/9/98.
6. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in een oranje bruine enveloppe, 03/10/98.
7. Postkaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , Piazza Armerina 15/09/98.
8. Getypte brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in oranje bruine enveloppe, 09/01/98.
9. Doodsprentje van Roel D'Haese 19/05/97.
10. Brief van Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, 14/09/98, deel van het archief van Neel Cockx: was reeds getranscribeerd.
11. Witte enveloppe met foto liggend naakt en tekst van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , 20/03/98.
12. Postkaart Henri Matisse, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe 25/05/98.
13. Sepia foto en krantenartikel Jacob Jordaens, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe, 27/05/98.
14. Postkaart 'Het meisje met de dode vogel', van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , in beige enveloppe, 03/08/98.
15. Brief van Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, Marseille – Nice december 1997/ 2 Januari 1998, deel van het archief van Neel Cockx: was reeds getranscribeerd.
16. Getypte brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe, 03/12/97.
17. Postkaart van roodhalsgans van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe, 20/10/97.
18. Foto van dame, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , in lichtblauwe enveloppe, rood en donkerblauw gestreept aan de rand 24/12/97.
19. Postkaart met beeld van Schiele, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , in lichtblauwe enveloppe met een rood en donkerblauw gestreepte rand, 19/12/97.
20. Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, Gent, 6/10 -3/11 1997, deel van het archief van Neel Cockx: was reeds getranscribeerd.
21. Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, deel van het archief van Neel Cockx, 25/07/96.
22. Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, deel van het archief van Neel Cockx, Gent 22/06/96.
23. Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, deel van het archief van Neel Cockx.

1. Brief Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, 11/10/97.

A vous oui peintre au sourire de fer ____ à la lettre de ____ septembre
Je connais les ____ celles qui laissent des taches noires celles qui nous ____ l'aine. Celles qui nous font
____ force ____ . C'est pour le bonheur, and what is that, le bonheur c'est une autre vie, c'est un autre
monde. Et que j'aime beaucoup les ____ , les grises cela fait un peu cruelles, les meilleures. Tes
petites ____ presis, ____ de merveilles. ____ parce que la self-torture cela ____
____ et l' ____ c'est vraiment trop du pour un peintre. Et puis ____ en est toujours ____ , ____ à ____ dans
un lit ou contre un mur, ou te ____ , beware for the walls.
____ cesse jamais de l' ____ , de te ____ un colère de te rendre la vie reposable , celles des autres ou
s'en fait. C'est dans le détordre total, dans le ____ , que vraiment les chef d'œuvres ,que je fait les ____
et les ____ . ____ il fait ____ , ni de cette de la ____ tout le ____ ,

parce que tu ne pourrais pas entendre ta ____ . ____ celui qui est pour toi tout seul. Ou ne chante pas pur les autres. Je chante pour moi-même .. (____)

andere kant brief

je ne ____ si tu le veut, avec toi ____ mes bras comme du ____ petit salade qui c'arrete ____ de ____ .

C'est la ____ de ____ , ____ ____ .

Et quand nous vous ____ , ou ____ ____ érotiques de fait ____ et nous ____ dans nos solitudes qu'un ____ ou ____ d'un ____ , d'une pitone. Ah les beaux jours, il y a encors ____ quelque' uns. En mijn kaleidoscoop is magnifiek maar tis niet genoeg, ____ genoeg, maar at is dat genoeg ?hebben wij andere dan ____ . T'en fais les ____ de peintre ou nous aime. Chris

2. Paarse kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, gevouwen met zwart-wit foto 13/07/97.

Filippo,

Voici L'invitation:

9 augustus – zaterdag

vanaf 17/18 uur

au meme : "l'oreille de la belle"

aurora

voor ons aller verjaardag

Love

Chris

3. Postkaart Ensor van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, 12/11/98.

Liefste Philippe, Ik heb in die winkel waar de Jos U zo schoon over spreekt OA de Johannes PASSION gekocht van Bach en dat heb ik nu ook opstaan, daar verga ik toch – zo schoon vind ik dat- als een helen schonen tableau, een schoon gedicht, le regard de l'être aimé le visage d'un am enfin tout ce qui m'attoche à cette ____ de vie. Je ____ avec ____ - elbow of hoe het ook moge heten – qu'est qui arrive à mon ami den Bert (de ____) heeft ook just twee ribben gebroken – ik hoop dat het ophoudt want hoe moet ik nu aan jullie denken, zo'n schoon venten en allemaal een beetje gekraakt, als waren ze afgetuigd door bovenaardse krachten – mais je vous embrasse en vous esperant celui qui peint les tableaux de tous les enfers. Lieve Philippe tiens bon et à bientôt. Chris

4. Paarse enveloppe van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (gedicht Chris Yperman en zwart-wit foto met tekst) 25/11/98.

Philippe mon ami peintre – voice enfin le poème, avec mes excuses ____ - is de paté al op ? In de freezer (?) bederft hij niet. Hoe gaan de Boeven, de vogels en de leeuwen ____ - als (mijn?) kloterij uit de voeten is, zien we elkaar weder voor de serieuze dingen. Nu speel ik tussen de gruzelementen van een soort oorlog, die niemand verdient, zoals altijd, quelle belle ____ bij u, ..., mon cheri. Je vous embrasse, Chris

Oktober 1998 voor Rob.

Ha Maurice weduwe zijn

Van u of van de mijne

Wat is dat voor een bezigheid

Een zintuig dat ontbreekt

Een spiegel zonder beeld

Een wereld die wij niet herkennen

Een hond die jankt, verloren loopt

De duinen die niet spreken

Hoe vreemd zijn wij geworden
Hoe lopen wij over het slagveld
Aangeschoten blind en bloedend
Hoe roepen wij
En is dat nog wel roepen
En kunt gij dat nog horen

Genezen zijn we niet
Zullen we ooit?
Wij kruipen vanonder het mes vandaan
Niet ongeschramd
Op onze knieën
In onze armen geklemd
Het vele liefhebben
Afwezigheid omhelst men niet
Alleen de brandwonden
Van verdriet
En hortend gekerm
En vooral wat blijft er
Behalve voor mij dan, de hand
De schouder van een engel

Maurice ziet ons hier staan
Met afgekapte handen
Als ik vlekken was zie
Op de tafel op de planken vloer
Mijn god als ik zijn schoenen zie staan
Het raam dat mistig blijft
Van damp en van zijn adem
Onbekend als de mensen
In het zand van de Taklamakan
Zijn de stukken was in mijn hand
De gedroogde bloemen
Waar hij het laatst naar keek
Hoe zal ik hem dàn
Weerhouden

Maurice men steelt de kleuren
Uit ons radeloze hoofd
Blijven de flarden de snikken
Nu ik een tweede dubbele dood in mij herken
Terwijl de wereld verder leeft
En moet dat zo
Is dat de gang van zaken
Maurice wij komen samen
Schuilen in je landschap
Een beetje huilen in je schilderij
Want in onze huizen
Kruipt de eenzaamheid
Met dan nog

Veel te korte poten.

5. Postkaart Piazza Amerina van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg 18/9/98.

CARO,

Dat ____ de taxi's zijn ____ en hier zo al ____, veel heb ik er nog niet gezien. Nu zitten wij hier op een hogen berg, niet ver van de etna met heel veel zee aan onze voeten. Rob is al gaan slapen, moi je bois du rouge sicilien et regrette de ne pas le faire avec vous
Bisous Chris

6. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in een oranje bruine enveloppe, 03/10/98.

Liefste Philippe,

Ik lees je prachtige brief en ben gelukkig. Ik zie hoe mooi je schrijft op een blad en weet meteen dat je een schilder en tekenaar bent. Het evenwicht tussen de zinnen op een blad. Ik kon dat wel niet met lijnen. Je n'ai pas votre maîtresse. Ik wankel binnen en buiten, ik adem zonder kracht, ik voel me als een vis in een vergiftigde vijver op een leeg blad. Een leeg blad is de ____, de nieuwsgierigheid, de argeloosheid, de vermetelheid, de straf, de openbaring, dat is te veel en ik duizel als een vis in ____ water.

Mijn mooie vijvertje is naar de kloten door de storm, de laatste vissen heb ik bij de burens in het proper water gelogeed. Nu, wat zijn vissen? Bijna planten? zwemmende wezens met grote ogen en een ____? Vraag is moet meer ziel hechten aan dieren? Of ____ hecht meer ziel aan dieren. En moet daar wel een antwoord op komen? Niets is mooier dan een vraag.

Ik ben ook niet zo ____ in reizen als jij. Ik zou niet voor chaos kunnen gaan, allé vliegen. Ik ben als een kever en kruip in Europa. In het onuitwisbare verleden waar ik ____ voetstappen probeer te vinden. En kijk met de ogen van Roel naar beelden en ruïnes, en heb ik wel nog eigen ogen? ____ de ontroering groter, de mooiheid en de ____ en de voortdurende ontdekking, de sprankelende en ____ schoonheid die ____ rijk houden ontstonden (achterkant brief) hier achter zijn tafeltje ____ met de geurige _____. En als ik dan met Rob rondloop, loop ik eigenlijk met Roel in mij ogen en in mijn op zit hij als een kleine jongen en wijst mij de dingen als een ____, als een vuurvlieg die zich niet ____ en zwijgt.

En dan zie ik jouw brief en zeg deze schilder is een schrijver. Hij licht mij een ____ voor zich sluier naar ____ een ____ met een sluier verbergt zich tot hij een vrouw wordt. Maar mijn grootste erkenning bij jou zijn je schilderijen ik ben er ten eerste door aangegrepen, ____ begrijp ik de taal van een schilder, als het ____ wordt dan picturale schilderijen voor het oog zolas bij ____ waar ik een jouissance de l'oeil ervaar. Een schilderij is een ____ de verschrikking ook als het niet _____. Dit is het vervolg - ____ - heb een hele mooie ____, over een ____ dichter, het zijn een opeenvolging niet voor foto's maar voor schilderijen, ooit moet je dit eens zien: SAYAT NOVA "de kleur van de granaatappel"

Ik hoop dat je Amerikaanse ____ je kunnen ____ of ben je ook daar de wervelwind, de vliegende torture (?). Rob en ____ gezien in verband met het toneelfragment dat we gaan opvoeren, ____ is nu te doen maar Rob is als een antieke zware tafel..

Mijn ____ hebben met ____ poten op je brief gelopen waarvoor mijn ____ katten- excuses et vous embrasse du peintre.

Chris

7. Postkaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , Piazza Armerina 15/09/98.

Lieve schilder, ge ziet met welke diepzinnige bezigheden wij ons hier onledig houden. Straks ga ik even di ____ zoeken eer daarna gaan we naar Taormina voor ____ Durell en een Alcihedi (?) à la recherche d'un amant que j'ai connue il y une éternité. Un fête (?) fou et impossible - ____ la vie, ____ notre travail

Je vous embrasse

Chris

Apart op rechterkant van kaartje en omgekeerd (mosschien geschreven door Philippe zelf ?) : Griet 03 213 21 04

8. Getypte brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in oranje bruine enveloppe, 09/01/98.

Heart of Darkness,

Vandaag is het een van die dagen dat ik mijn geschrift verafschuw. Niet kan herlezen zelfs. Dus wat doe ik je dat aan? Niet dus. Ik was bezig met zeggen hoe gelukkig en ongelukkig ik ben met je brieven die mij aangrijpen met al hun klauwen en mij ontroeren vertederen en in repen rijten. Wat is een mens? Wat is een vrouwmens? Passeren wij onze tijd met elkaar te willen bereiken of wegduwen het is al eender. Wat een energie wat een perfifie wat al listen en valkuilen et que de caresses .. Maar het enige statement mogelijk is dat van de tijd die voorbij gaat en wij ook. Ik hou van het leven maar tezelfdertijd is er zoiets van als ik hier van eet word ik misselijk en ziek ga ik dood. Ineluctablement achter de hoek of waar ook wacht ons niet veel variatie. La fin c'est la fin. Quand on a des jours de chance il y a la tendresse et ce qu'on appelle amour. A part le sexe il y a l'intelligence qui me seduit et l'imagination quand elle me fait ~~cha~~echavirer. Mais qui de nos jours? Haha qui de nos jours et de nos nuits...

Dus het schilderij. Dat is het. Benijdenswaardig en malheureus als conditie mais au moins c'est quelque chose. Jij hebt dat al je hele leven is het een chance of een vloek? Ik probeer de wrakstukken bijeen te drijven, de puzzels bijeen te zoeken waar teveel stukken verloren zijn zal ik hard moeten werken om ze in te vullen. Maar ik doe het wel. Zo ben ik bezig met het enige dat mij zinvol lijkt. Vroeger was het de liefde maar ik kwam in een heerlijk zwart gat terecht waar geen plaats was om iets zinvol te doen ik kon alleen de andere bezig zien met zijn zinvolle bezigheid. Dat was natuurlijk geen verloren tijd. Alhoewel ze mij dat nu proberen bij te brengen maar ik heb niet genoeg gewerkt aan mijn literaire schilderij alleen sporadisch maar de boom houdt nog niet recht het decor valt nog scheef. Maar ik wil het. Ik wil het. Je stimuleert me ook lieve vriend maar ik verval toch zo gauw in bewondering voor de andere.

Tweede pagina :

Dat is mijn vloek degene die op mij rust en roest. In tegenstelling met jou wil ik niet meer genereus zijn, niet meer disponibel. Ik weet maar me dat gebracht heeft. Ik wil bezig zijn met schrijven hoezeer ik intussen ook verdwaal en afdwaal en mijn poten breek. Maar jij spreekt over de generositeit van het schilderij en door het schilderij en ik ben weeral bezig over mensen enzovoort terwijl ik natuurlijk een zee van liefde wil geven en vragen met mijn geschrijf. Zit ik huilend te prutsen aan het onmogelijke. En dank ik het lot voor mijn wonderlijke vrienden en de charmante acteur who has stolen my heart.

Hierbij stuur ik je twee gedichten van de nieuwe serie die ik begonnen ben; ~~het wor~~ het worden mijn/inkzwarte gedichten maar ik schrijf liever vrolijke sonnetten en dan ook tot binnenkort met de zotte meert die mij doet denken aan een natte (niet Claus -) hond. Allé mon cheri je vous baise ne vous deplaise en dansant la javanaise

Uw dagelijkse super vriendin

(Geschreven) tellement flattée par vos lettres

Chris

11. Witte enveloppe met foto liggend naakt en tekst van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , 20/03/98.

Door koningen werd ik ontkleed
Gebлиндdoekt
Door soldaten bereden
Per vingerafdruk
Werd ik aanbeden
Door zigeuners
Geringd en beslagen

Waar zijn ze nu allen gebleven
Ik sta hier terecht
En het regent
Op mijn krekelfoeten
Blijf ik niet overeind
En jij, mijn liefste
Je trapt tot aan je enkels
Door mijn hart

Mon peintre au sourire de feu,
Voici quelques photos de travail et
Un poème qui pourrait vous plaire.
Ik wacht op je discours et vous
Embrasse au 4 ____
Chris

12. Postkaart Henri Matisse, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe 25/05/98.

A mon ami peintre au sourire de feu-
Voici une jeune (?) coeur tu les aime, belles futiles et mystérieuses. Je ne dois pas eu ajouter à ton horeur (?), il ____ très bien. J'espère surtout qu'elles vos aiment, et que tu jettes celles qui ne t'aiment plus. Pour vous ____ dat ik wreed gelukkig ben met het boek en weet al dat het ____ en het ____ surtout – als ik hier de foto zie staan van Roel en ____ in de straten van Parijs denk ik aan jouw beertjes –beren- Ik hoop dat je schildert, want de vij____ dat is met eten en drinken, maar schilderen, mon ami, je pense que c'est la plus belle chose, j'entenas (?) : la création. ____ il y l'amour – la grand amour-
Et aussi l'amitié à laquelle je lève mon verre- c'est à dire ma tosse de flé (?) puis qu'il est Samedi matin et que je pense à vous et que je vous crie un baiser.
Chris

13. Sepia foto en krantenartikel Jacob Jordaens, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe, 27/05/98.

Beminde beschildeerde schilder.
Hierbij enkele vreemde broeders en zusters van jou uit de krant, en deze kaart met een ____ scène, uit te proberen op een luie woensdag middag met 1 of andere schoonheid.
Zonder tegenbericht verwacht ik Loubas en jou op vrijdag 5 Juni, liefst 's avonds. Bel me nog eens op.
Vraag ik Machteld (?) of breng je je boterhammen mee? Love Chris

14. Postkaart 'Het meisje met de dode vogel', van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , in beige enveloppe, 03/08/98.

Allerliefste Philippe,

Nog eens een kaartje uit het verre Nieuwpoort om je te verwelkomen als je terug komt van bij Horco Poto (?).

Je komt toch de 8^e terug zie ik hier wel kom dan de 11^e -dinsdag op mijn verjaardag- en als je niet komt zal ik twee kilo verdriet hebben en een sluier van spijt – want ik heb je erg gemist en zou je dus de 11^e nog veel meer missen. Met al mijn vriendschap, liefde en tederheid

Je vous embrasse

Stoute Chris

16. Getypte brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe, 03/12/97.

Geschreven : *MADAME CHRISTOFINE*

AAN MENEER DUMONT- DE DENTIERGEM

Beminde gentse schilder.

Op den brief die ik nu eigenlijk en nu pas beantwoord staat de datum 6/10-3/11 en we zijn vandaag 2/12. Laattijdig en schromelijk overtijd is dus deze brief. Mon cher uwen uitleg ende verhaal over de tekenaar en de blinde vind ik vn een bovenaardse schoonheid.

De gevolgtrekkingen en filosoferingen die ge er met kleine touwtjes aan vastknoopt kan ik minder volgen maar dat zal wel het gevolg zijn van mijn geestelijk en ander onvermogen.

Het mooiste is als ik voor me uitstaar en de beelden van mijn twee ogen uit elkaar schieten als ik scheel word en een ander beeld ontstaat door de scheve in elkaar vloeiingen dan ben ik echt gelukkig in een wereld van mij. Zo zag ik bijvoorbeeld daarstraks in een krant de gevel van een gebouw met vele vensters en ik zag het van op de kant en het was als een aangezicht voor mij als een gebeeldhouwd stenen en versleten aangezicht uit de oudheid en ik was zo gelukkig en bevreesd als een kind want ik zag iets dat eigenlijk niet te zien is. Misschien mag ik dat ook helemaal niet zien. Zoveel te beter.

Of als ik schaduwen zie bewegen in mijn ooghoeken die nergens vandaan komen want schaduw behoort bij een belicht voorwerp of bestaan ze ook op zichzelf? Ik denk van wel. In mijn roman heb ik het over schaduwen van verschillende kleuren die ieder een andere nefaste invloed uitoefenen. Maar de schaduwen in mijn ooghoeken zijn alleen maar pure schaduwen of gedeelten ervan die onverhoeds bewegen en dan weer stilzitten als een insket. Om plots weer tevoorschijn te komen; Gisterenavond op de autostrade van gent naar de zee werd ik even blind aan mijn rechteroog dat was natuurlijk minder gezellig maar ik had zulke ellendige verhalen moeten aanhoren van mijn geliefde dat ik een kop had als een beregende papieren zak.

Zodus lieve schilder aan wie zal ik dit alles schrijven vertellen als ik het niet aan u doe mijn trouwe hondenvanger.

Gij die de tuinen wenst te aanschouwen die alleen de blinden zien.

R

En zo ben ik dus uw vriendelijke en soms niet te vertrouwen madame. Uwe bonne dame. Erg flatteren doet het me niet. Maar allee ik ga er niet om treuren ook niet om uw haatverhalen en uw liefdes relaas. Het is me allemaal bekend als in een spiegel waar nu een zwarte vod overhangt. Liever denk ik aan mijn vriend l'ange peinteur qui dans sa noirceur toch zijn ijzeren glimlach bewaart. En zijn gekrijs om liefde is ook nog van zo een zwaar ~~vervo~~-vervoer en ook dat de eenden kwaken boven mijn hoofd om dat het wel zal vriezen deze nacht mon capitaine.

Et vous embrasse

Chris.

17. Postkaart van roodhalsgans van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, in beige enveloppe, 20/10/97.

Philippe le roy, gegroet,

Als e ooit in een eend verandert, probeer dan dat het zo een is, enfin ik zie dat het een gans is, maar allée 't is toch bekanst he canard.

Et que je vous embrasse dan toutes vos misères du jour et de la nuit et du mouchoir (?)

Chris

18. Foto van dame, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , in lichtblauwe enveloppe, rood en donkerblauw gestreept aan de rand 24/12/97.

Ritselende schilder,

Zo'n juffrouw wens ik dan mijn lieve vriend Philippe vandenberg, opdat hij er veel zou kunnen afrollen, en ____ zijn weg in vinden. Tussen dit en de nauwelijks merkbare beentjes in ligt net hij liefde noemen(?), maar je crois que c'est l'appétit et le plaisir. Les femmes ____ au fond d'un lit avec lesquelles ou ne le ____ pas. Al les hommes, mon ____, méfie-toi de tout le ____ et surtout de toi-même. Et vous tout ne m'écoute pas. Bonne Année

Chris

19. Postkaart met beeld van Schiele, van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg , in lichtblauwe enveloppe met een rood en donkerblauw gestreepte rand, 19/12/97.

Caro Philippo, dit is ook een vn mijn lievelings schilders. Maar wat ik je wou zeggen behalve dat Jef Meert me goed bevallen is (heeft) dat moest ik jong zijn en zo'n lijf hebben als dit Kniendend Mädchen ik je atelier en je antwoord apparaat zou komen onveilig maken. Intussen ben je wel bediend en ik volledig aan de andere kant. Want ik ben altijd een bobbijn geweest.

Met liefs tot woensdag

Chris

21. Brief van Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, 25 Juli 1996, deel van het archief van Neel Cockx.

Chris, (ma Aarschot)

Er staat ergens een schilderij (van Raveel),

Het noemt 'het verschrikkelijke mooie leven':

Zo'n brok adembenemend geschilderde natuur

In 't midden ervan een echte kooi met een paar levende witte druiven

Zo, wat is duidelijk en wat is zeker?

Is kiezen een stelsel: het kiesstelsel?

Ik heb het nooit begrepen: moeten kiezen moeten willen kiezen: wat is het groter verlies? (ik wil het niet kunnen)

Het v.m. leven krimpt ervan, de hemel wordt een deksel de horizon een kruipend dier het hert een bebaard ei

De liefde en het leven is zóvéel zóvéel, en de dood natuurlijk en het losgeslagen hart ook de eerste tijd duurt eeuwen

Zal eeuwig zijn en

22. Brief Philippe Vandenberg aan Chris Yperman, Gent 22/06/96, deel van het archief van Neel Cockx.

Philippe Vandenberg,
Gent, 22 juni 1996

Chris,

En dan zie: de nacht is uitgedonkerd en de dag enfin het eerste vliezig schijnsel schijnt met korte kleffe slagjes hak hak hak de ogen van de schilder binnen en neemt vorm en hij, de schilder, trapt coleivrij (?) moe de Engel nog eens na met een zo wat ijle wat onzekere schop in het nu moite(?) ochtendlicht

Ja, maar de Engel me zijn gedonder en zijn ladder en zij macht en zijn vuile truken, de zondelarij (?) met de wolvenogen, de Huurling van de geeuwen hierboven (ik bedoel: Hij die zich geeuwend van ons af wendt), de rode zwaan die met een slag van zijn vleugel het bekken van de schilder breekt. Iedere ochtend. Zoals u breekt een oude aarden kom en hij denkt, de schilder : die gevederde breekt mijn bekken eb boort zijn kleverige tong in mijn merg en diet het met me as een miereneter, och kleine mier!, wat hou ik van je! Maar houdt hij van me? Houdt jij van me? Hij zegt het me nooit en zijn lust maakt me niet sterk, o neen, maar kuist het licht van mijn ogen misschien, misschien ? ach, mijn Engel, mijn wenende moeder, mijn afkeurige God, misschien misschien misschien is een grote machien! En in de verte stijgt het eerste langgerekte gegap van de honden boven de sluimerende daken uit. Langzaam dampst het de hoogte in het Engelen spoor – wat melkig zaad – # in de lelijke(?) wassen nacht basta basta basta en zwelt nu aan met scheepsgeloei van ver, heel ver, ver achter de eerste magere wolken die verwonderd over 't morgenlicht uitgeschud worden en zwelt aan

volgende pagina:

met 't gestuw van de schilder zijn hart waar de vier ruiters jawel de vier meesters van 't hart geweldig te keer gaan en de vier kamers en er woest slaan met de deuren, de meesters: de lustige, de liefdige de angstige en de Dood? Tja, de Dood ... en alzo stappend van het Noorden naar het Zuiden nu schudt zoals een wasvrouw het zou doen met rimpelige gewaden en stappend tegemoet het schrille licht dat weldra als zout zal vreten in zijn ogen, hij is geen zeeman, neen, hij is een haas op schotafstand en in de vlakke en alzo stappend weg van de warmte van haar lichaam dat nu bijt in hem (als een schelp van spleen is zijn lichaam) weg van de lange prachtige gloed van haar ogen, waar de strijd onbeslist onbemand(?) blijft en alsmaar verder van haar weg denkt de schilder: het leven is een ménage à trois met de eenzaamheid en de dood, en de liefde is er de meid voor alle werk.

en dan weer onneembaar ver ginds achter het oneindige alles van de rommelige horizon en ook van zijn onrustige hart stijgt de zon zó traag en nooit, nooit zal de schilder haar dicht genoeg benaderen om te horen het sublieme strelend geruis van haar vele rode, ja, nu bloedrode stralende onderrokken

Philippe

23. Brief van Vandenberg aan Chris Yperman , deel van het archief van Neel Cockx.

Aan Chris Yperman

058/234714

Lieve carroot,

Een mens vindt diverse redenen om te gaan schrijven, maar den grootsten moteur om naar de pen te grijpen is natuurlijk de ijdelheid ; want, wiens leven, wiens zieleroerselen zijn belangrijk genoeg om de anderen ermee om de oren te slaan?

Velen schrijven uit verveling, uit sentimentaliteit; denken we maar aan de liefdesbrief, (Ach de liefde! Een verliefd mens ontdekt plots een kunstenaar in zich, een waarheid, een verlichte held die aangeraakt door Cupido de wereld in zij diepste roze pracht ontwaardt!)→(of a nóg beter is: het

liefdesverdriet gedicht, waarin de gefnuikte ziel zijn belangrijk verdriet gaat uitbraken in schlagers, te bekakt om naar de hel t zenden!) uit kwaadheid, wat al beter is als grond, (ach! De fameuse kwade brieven die men schrijft en dan niet durft opsturen!); uit wraak, want het geschreven woord verwondt dieper, smerigerder, geen mooiere wonde dan een wonde die blijft etteren!

Enfin, een mens schrijft m zijn ei dat spant in zijn aars, of is het zijn krop, kwijt te geraken. Welnu, één van de redenen (daarenboven), dat ik naast het penseel ook het woord mishandel is dat ik me ergerde - en nog erger – aan wat anderen (volgende pagina) schreven/ schrijven over mijzelf, de schilder en het schilderij.

En om te bezweren dat recensenten, kunsthistorici, filosofen en ander gespuis idioterieën neerpennen over wat een schilderij is, wat een tekening betekent in mijn context, in mijn leven begon ik zelf mijn eigen litanieën & ander gescharrel te bebroeden.

Alzo ben ik geruster en, au moins, s'il y a bêtise et sornioiserie, elles sont miennes ...

Ik schrijf uit eigen pretentie en uit angst voor de pretentie van anderen

Je vous pince la fesse

Philippe

Bijlage 4: Transcriptie briefwisseling Chris Yperman en Philippe Vandenberg, D1 HSIII 161/1570.

1. Nieuwjaarskaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, (zwarte tekening vooraan), 17/01/05.
2. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg met foto kat, 23/07/95.
3. Brief met plaksels van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, 16/06/04.
4. Brief Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in paarse omslag met gedichten voor tentoonstelling.
5. Uitnodiging Theater De Korre – Brugge, 11/02/00.
6. Postkaartje van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg uit Middelkerke, 07/08/00.
7. Paarse omslag met gedichten (zelfde als 4) 11/04/00.
8. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg met zwart wit foto en gedichten in paarse enveloppe, 17/11/98.
9. Twee kaartjes van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg ; afgestempeld : 03/01/ ? ; postzegel uit 2000.
10. Uitnodiging van Chris Yperman en uitgeverij P voor de voorstelling van drie nieuwe dichtbundels (handgeschreven gedichten, Kaddisj voor Roel en Pour un vaurien) + afspraak doktersbezoek op brief gekrabbeld.
11. Enveloppe met tekst en gedicht : Requiem van 18 mei 1999 ; Korte dichterlijke bijdrage over ARTISTEN ; geen datering.
12. Foto van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, frankering 08/02/1999.
13. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, frankering 04/01/1999.
14. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, frankering 17/02/1999.

1. Nieuwjaarskaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, (zwarte tekening vooraan), 17/01/05.

Ik wens je
2005 schuun
(maaiten?) en
evenveel plzeier en
schuun tabloos

Je vous embrasse
Chris

De doodshoofdzomer komt eraan
En fluitend
Als de vlinder met het bekkeneel
Honingslurpend als een kolibri

Wil ik je omhelzen
Strelen wil ik jouw gezicht
Masker van zand en
Ongeschreven bloemen

Wit alsof ik aan je denk
Van toen je vingers warmer waren
In de holte van mij knie
In de plooien van mijn liezen

2. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg met foto kat, 23/07/95.

(16.06.04)
49. ODALISQUE 1974

Lauriers d'ombres Femme que j'aimais
Et vous Florence
Noces de la mort et de la perfection
Il n'est pas de baiser qui n'efface un visage
O bien-aimée O ville chacune
Comme une mer éteinte dans un grand coquillage.

René Menard

Cher ami, voici le poème qui me faisait penser à toi.
..., je le trouve si beau qu'il (...)
que je te l'envoie.
A bientôt et je vous embrasse
Chris.
Il se trouvera près de la
Sculpture "odalisque" de R.D'H.

3. Brief met plaksels van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, 16/06/04.

(...) lief. Ik moet
niet beter. Vraag het (...)
vrouwen weten altijd meer
Roel.

HET DAG HET IN HET OOSTEN
VAN ENE ZWARTE ZONNE
DAGELIJKS LOOP IK ALS EE KALF

REDELIJK VERLOREN
ALS EEN ZWART KALF WEL TE VERSTAAN
WANT MIJN MOEDER
KAN NIET ZINGEN
MAAR T'IS TOCH EEN MOOIE FOTO.
CHRIS

4. Brief Chris Yperman aan Philippe Vandenberg in paarse omslag met gedichten voor tentoonstelling.

Liefste Philippe,
Ik heb je niet meer kunnen bellen want
Ik heb geen steun meer wegens een slecht
gedraaide laryngitis, volgende dinsdag
zou het moeten beter gaan met genoeg
antibiotica en dergelijke.
Volgens de medicijn ____ is dit
waarschijnlijk psychologisch ook, maar
____ waar dou? ?
Ik heb veel aan je gedacht bij de
Mattheus passie die ik ben gaan beluisteren
in Aardenburg – het is ook zo mooi-
Ik heb het gedicht gewijzigd ____ –
Gedragen in Leuven – ze hebben het mooi
gevonden, en de meesten kenden jou.
Daarna kreeg ik nog een brief van
Lucienne Stassaert →

Volgende pagina:

“Ik herhaal het nog maar eens: het werk van Philippe Vandenberg was een REVELATIE voor mij : de
beste tentoonstelling die ik IN JAREN heb gezien; “
Je levensverhaal gaat (...) ongeveer alle dagen de theaters in –
Zondag of is het maandag 1 mei, ga ik
nu niet Baudero Rossa kunnen zingen
zonder steun.
____ aussi je vous envoie quelques
fleurs de mon affection
de ma coufection

Je vous embrasse
Chris

Voor Philippe Vandenberg bij zijn tentoonstelling in het Muhka.
De dag was grijs
Zijn glimlach was grijs
Zelfs de zon was grijs
Toen wij in Antwerpen kwamen
Soldaten in lederen harnas
Smakelijke duivinnen
Een schare kruipende kinderen
Twee krijsende schooljuffrouwen
En een postkaart met een vlecht

Zo kwamen wij toe in deze stad
Met herauten met rode tapijten
Met een knieval
Ich bin ein berliner
Met de naakte burgerdochters
Majoretten gepresenteerd
Onder de stenen bruggen
Daarna als ereburgers ontvangen
Kregen we een asbak met het wapen van de stad

Op de trappen de portretten
De misnoegde bevoegden
Brillen haarstukken pruiken
De implantaten
Waar is het morgenlicht gebleven
De dag loopt weg in streepjes,
En jij in reepjes
Mijn vriend mijn samenraapsel
Mijn sinaasappelschilen.

6. Postkaartje van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg uit Middelkerke, 07/08/00.

Postkaartje Middelkerke

voorkant: Wees eens aan zee Philippe en uw engel

achterkant: En kom eens een glaasje drinken op 11 augustus,Chris.

Mijn lief
Is reiziger in knikkers
Is een goochelaar
Zijn schoenen zijn van glas
Zijn glimlach is van middernacht

In de toendra
Orlando
In de delta van de nijl
Hoog boven de gele rivier
Is hij een ooievaar

Meneer van carabas
Een strooien pop
Met vleugels
Aan een boom zo vol geladen
Schrijf ik geen brieven meer

Deze zomer
Als hij tegen mijn raam vliegt
Als de slakken
Van mijn planten vreten
verjaar ik uit pure verveling

8. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg met zwart wit foto en gedichten in paarse enveloppe, 17/11/98.

Kaart met foto: parijs 1900 ; 18 aux halles

Liefste schilder, wat een rit naar Geert, zeg, wat al vertellingen waar je me mee overg(...) ! En nog leuk in het verschrikkelijk café, maar natuurlijk minder leuk dan uitgeregend nog drie kwartier in de (...) toen we zondag (...) (...) Geert te hangen waar alle (...) voorgoed gesloten waren Woensdag en Vrijdag de notarissen en dan je zaterdag eindelijk bij hou en je vrienden. Ik verheug me er al op, en ik probeer de beste Chris Yperman mee te brnegen die ik hier kan vinden? Between the cats en de muizen waar ik over val, allé 't is veel gezegd, ik trapte er op, op een vers (...) muis, (dood weliswaar) Jaja, (...3 woorden)

Je vous embrasse

Chris

Gedicht 1: 41 in rechterbovenhoek

October 1998 voor Rob
Ha Maurice weduwe zijn
van u of van de mijne
wat is dat voor bezigheid
een zintuig dat ontbreekt
een, spiegel zonder beeld
een wereld die wij niet herkennen
een hond die jankt, verloren loopt
de duinen die niet spreken

hoe vreemd zijn wij geworden
hoe lopen wij over het slagveld
aangeschoten blind en bloedend
hoe roepen wij
en is dat nog wel roepen
en kunt gij da nog horen

genezen zijn we niet
zullen we ooit?
wij kruipen vanonder het mes vandaan
niet ongeschramd
op onze knieën
in onze armen geklemd
het vele liefhebben
afwezigheid omhelst men niet
alleen de brandwonend
van verdriet
en hortend gekerm
en vooral wat blijft er
behalve voor mij dan, de hand
de schouder van een engel

tweede gedicht: nr 42 in rechterbovenhoek
Maurice zie ons hier staan
met afgeknijpte handen
als ik vlekken was zie

op de tafel op de planken vloer
mijn god als ik zijn schoenen zie staan
het raam dat mistig blijft
van damp en van zijn ademonbekend als de mensen
in het zand van Taklamakan
zijn de stukken was in mijn handde gedroogde bloemen
waar hij het laatst naar keek
hoe zal ik hem dàn
weerhouden

(gedicht 3?)

Maurice men steelt de kleuren
uit ons radeloze hoofd
blijven de flarden de snikken
nu ik een tweede dubbele dood in mij herken
terwijl de wereld verder leeft
en moet dat zo
is dat de gang van zaken
Maurice wij komen samen
schuilen in je landschap
een beetje schuilen in je schilderij
want in onze huizen
kruipt de eenzaamheid
met dan nog
veel te korte poten.

9. Twee kaartjes van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg ; afgestempeld : 03/01/ ? ; postzegel uit 2000.

Enveloppe met twee kaartjes

Eerste kaartje :

tekeningen van een Vogel

Tekst :

Gedrukt:

de laatste vlucht van de lijster
dat is als hij niet meer zingt
dat is als hij beeldschoon en dood
twee dagen op mijn tafel ligt
mijn liefste
met de prunellen groot en zwart
turdus peregrina

Geschreven:

de onvolmaakte vrienden zijn de beste c'est comme les amants infidèles. ils nous iondents de regrets. Et c'est très bien ainsi. Moge deze veugel u een goed veugeljaar brengen.
Chris

Tweede kaartje: prent (14/110 (...)) 2001

Voor een bodemloos en florissant(?) 2001
Cul De (...)

11. Enveloppe met tekst en gedicht : Requiem van 18 mei 1999 ; Korte dichterlijke bijdrage over ARTISTEN ; geen datering.

tekst op de laatste pagina : geschreven door CY :

Filippo caro :
and the good life
(...) Che Guevara (?)
And pergolesi
Un embarrasement (...) (?)
Chris

Andere tekst op zelfde pagina :

Onleesbaar : aantal leesbare woorden : abbaye st hilaire

12. Foto van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, frankering 08/02/1999.

Cher Peintre,
La déteste est connue cette niche isole, ou peut y mettre ce qu'on veut et surtout ne rien y mettre de définitif – il faut pouvoir déplacer son rêve tous cesse. Chaque tableau que tu fois est un autre vie que tu vis , cela te fait une belle jambes. et dis moi, combien de belles jambes tus as déjà.
Je les embrasse toutes
Chris

Foto lege nis

13. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, frankering 04/01/1999.

Gedrukt :

Billet doux
Next time
I will eat the caviar
Comme il se doit
Sur tin dos épinglerai
Des baisers des papillons
Sur ton ventre écrirai
Een sneeuw wit vogelkijn
Een hagedis
Met de ogen van mijn liefste
Et dans ses boucles châtain fonce mon cher de Ligne
Mettrai des capucines oranges..

Geschreven :

Je veux vous envoyer bien de soleils dans vos ténèbres et pour (...) (...) bien chaud et vous aime
Chris

14. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg, frankering 17/02/1999.

Chris 1999
Gedrukt :
Mijn valentijn

Een schaduw op de muur
Als een gekrenkte minnaar
Zo dwaal ik van begeerte
Onherkenbaar
Als een vreemdsoortig dier
onverwacht en giftig
Is mijn droefenis
Mijn stomerij
Mijn pijnlijke melancholij
Zij overvallen mij
Als besneeuwde soldaten

Dood en
Volslagen onbekend
Vallen zij uit elkaar
Gespreid als spoken
Spreken zwarte vlokken
Van verbrand papier

Februari zonder jou
Is onverdraaglijk. Punt.

Geschreven :

Liefste (onleesbare zin)

Hier enig (?) droevig lied, ik zal hier met blauwe voeten (...) de (...) uit mijn ziel. Maar heeft een ziel wel voeten ? Je pense à vous dans votre bel atelier en aan de (...) eenzaamheid voor de zotte artiesten.

Love Chris

Bijlage 5: Transcriptie briefwisseling Chris Yperman en Philippe Vandenberg, D1 HSIII 161/1571.

1. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (adres: Byttelier Van Straeleustraart 55 2060 Antwerpen); geen datum (postzegel 1999).
2. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (adres : Stokerijstraat 26, 9000 Gent); geen datum (postzegel 2001).
3. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (met werk van Roel D'Haese op de voorkant) ; geen datering ; enkel L'etang 1995 Roel D'Haese aan de binnenkant.
4. Kaddish voor Roel. November 1996 (*uitgegeven in 1999*).
5. Tekst Adieu, 27 getypte pagina's.

1. Brief van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (adres: Byttelier Van Straeleustraart 55 2060 Antwerpen); geen datum (postzegel 1999).

Liefste Philippe

Ik stuur je hierbij een retour ticket om uit de hel terug te komen

Het zal je wel lukken want ik weet dat je veel courage hebt

Lieve kussen

Chris

2. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (adres : Stokerijstraat 26, 9000 Gent); geen datum (postzegel 2001).

Kaartje met gedrukte tekst :

mijn lief,
Mij stenen meikever
Het guurste jaargetijde
Dat ben ik zelf
Als ik onherkenbaar uitvergroot
En zonder armen
Zing als een zeemeermin
Zong van tristesse
Tigresse tigresse
Ma femme a un amant
Un chat un chien un canari qui chante

Geschreven tekst eronder:

Liefste Philippe,
Is jouw hel bijna voorbij?
Ik leef in een (kinderverdriet?) en ik weet niet meer hoe dat moet.
Maar toch moet ik je het beste wensen in de (...) hoop dat het je overkomt
Je vous embrasse
Chris

3. Kaart van Chris Yperman aan Philippe Vandenberg (met werk van Roel D'Haese op de voorkant) ; geen datering ; enkel L'etang 1995 Roel D'Haese aan de binnenkant.

L'etang 1995 Roel D'Haese

(geschreven aan de binnenzijde van de kaart → waarschijnlijk bijschrift afbeelding voorkant)

Cher Ami,
Als voor dat schijnt woont gij nu in Brussel. Maar ik heb ook gehoord dat ge uw werkmanswoning in gent nog hebt bewaard. Dus...
Ik hou dus voor nu, heb de dood onder ogen moeten zien, maar allé 't is voorbij ik zou gelijk Jesus Christus verreizen, en ben zo goed als nieuw.
Als ge eens aar zee komt, het zou mij uiteraard plezieren
Je vous embrasse
Chris.

4. Kaddish voor Roel. November 1996 (uitgegeven in 1999).

Kaddish voor roel : (15 gedichten op pagina's)

I .
Een papieren bloem
Is een gat in het landschap
Waar het sneeuwt.
Verdriet met vlerken
Als een spook dat stinkt.
De dood staat stotterend in snot en slijm
En schreeuwt :

Al bij de soldaten
In flanders field.
Tooit zich met klaprozen
In terra aliena.

II.

Want waar is het land waar wij mogen leven
Waar kevers over je aangezicht kruipen
Waar letters als insekten
Gedichten verlaten
Waar ligt de stad
Met de stenen knieën der engelen?
Ik schrei een geschrei
Tegen je lippen
Schrei een geschrift
Dat ik tussen je vingers vouw.

III.

Daar op de drempel sta ik te schelden
Als een hond
Moet ik dan nog blaffen
Moet ik dan nog janken
In deze onbekende leegte
Reiken mijn armen nergensheen
Niet eens je schaduw op de muur
De dood gaat voorbij als een vrouw
Op één poot
En hinkelt.

IV.

Maar september
In september
Wat was ik in september alleen
Eenzaam in een stroming
Tussen de dode vissen
Als een blinde walvis.
Je sperwer zwerft nu
Dwaalkracht negen
Boven het dodenveld van de memphis
En stort zich n de zee.

V.

Onvolledig
En in twee kleuren
Heb ik je verjaardag
Een zeezicht geschilderd
Bij het einde van de wereld
en op straf van boete
de versleten manen
over de schutting gegoooid
je mond sprak dode vlinders
en vlekken leed op het laken.

VI.

Ook ik zla roepen
Als een vorstin terdoodveroordeeld
Mijn handen vol slijk
Bloed over mijn schouders
Kakelend als de vallende spreeuwen.
De in de slaap sprekende
Is mijn geliefde
Zo kus ik hem dan
Zo kus ik hem nog
Zacht en koud en zout.

VII.

Verschijnt dan
Zij met de rok vol slangen
Met de turkooise wangen
Met de open mond
Op zilverzwarte voeten
Onbeweeglijk en krankzinnig
Braakt zij haar berichten
Corneille, maurice en pierre van Maryse.
Zij heeft drie bronzen handen
En een masker van porfier

VIII.

Ik mis de kruimels onder tafel
De geur van scheerzeep in de keuken
Je vingers rond mijn enkels
De ransuilen in de zomertuin
Het huis vol dagpauwogen.
Zeggen:
Dag op dag een jaar geleden.
Nu ben ik onvoldoende nog
Een rest een overschot
Een flard nog van geluk.

IX.

Je zou met mij toch
Met mij en met geen ander
Heel lang heel ver en samen
Je zou mij toch
Nooit verlaten
En lig je daar alleen
Een leren pop gevuld met zand
Gedichten in je hand
Een kompas een mes een wandelstok
Geen zakdoek en het regent.

X.

Ik zie je zitten in je bed
Kieuwgeluiden

Je vingers schreven in de lucht
Het glimlacht in je ogen
Ik zal je dragen als een kind
Je hoofdje op mijn schouder
Je knietjes tegen mijn buik.
In de belendende kamers
Vallen s nachts de mensen
Dood uit hun bed op de grond.

XI.

Under the syccomore tree
Was ik je bellmerpop
Je zusje op de fiets
En met je vinger op mijn neus
Was ik jouw Gauguin.
Nu niets dan kormoranen
Eenden op het water
En Brugge zakt sinds vele dagen
Een halve meter dieper
verder in november.

XII.

Blinkend als een bloedsteen
De maan als een pas aan de hemel
En wij met z'n viere
Aan het velletje van Chagrijn.
Erlkonig scheef en scheel
Heeft zes vingers aan zijn voeten
We hebben hem dagelijks verdreven
Ik heb jou nog briefjes geschreven
A mon sculpteur préféré
A mon amant vénéré

XIII.

Mijn vriend
Ik ben een vreemde nu
In dit schemeruur, Egidius
Ben ik een ander dier geworden
Ik herken mezelf niet meer
Mijn vriend
Ik heb een vreugd verloren
In lapscheure toen we afscheid namen
Was er een feest met witte hoedjes
Bij Isabella van Sint Andries.

XIV.

Ik vroeg je voor het avondmaal
Maar je bent niet gekomen
Hugo zong o sole mio
En ben Armin en Holderlin
Met lilablauwe asters
Waltzing mathilda

En Tycho met zijn gouden neus
In de noordoostenwind
Maar Dante gleed uit te Bagdad
Waar de sterren niet ver van de boom vallen

XV.

Ik vroeg je in mijn bed
Maar het water was er veel te diep
Het sneeuwde witte vogelkes
En Francois mon cher Francois
Een wiegedodekijn;
Er was nekeer ne man
En zijn kindeke was dood
En hij pakte zijn kalfke
Op zijne schoot
Dodo kinnemarreminne
Dodo mijne kalfskop.

Chris.

November 1996.